

Poštna plačana v gotovini.

SLOVENSKI UČITELJ

**PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASICO
SLOMŠKODE DRUŽBE V LJUBLJANI**

1936

CETO XXXVII

5-6

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14. »Stan in dom« ob Tržaški cesti / Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina letno 50 Din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije naročnino in članarino pa upravištvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij »Slovenskega Učitelja« / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Ceč.

Vsečina št. 5.—6.: Apostolat kat. učitelja in učiteljice kot človeka. A. Lebar. — Iz beležnice. Milena. — O kaznovanju otrok. Anton Šlibar. — Izdelane kateheze. I. Kramar. — Teorija in praksa protialkoholnega gibanja v narodni šoli. Alfonz Kopriva. — Šolski muzeji pri nas in drugod. Etbin Bojc. — Sodobna vzgoja z ozirom na psihoanalizo. Franjo Čižek. — Slomškova izdaja šolskih knjig. Vinko Brumen. — Kulturno-pedagoški pomen knjige »Blaže in Nežica«. A. Klementina. — Slomšek in Pestalozzi. E. Deisinger. — † Ljudevit Stiasny. F. Lužar. — Iz društva. — Književnost. — Beležke. — Razglednik.

Slomškovi prazniki v Mariboru

ZBOROVANJA

O priliki Slomškovih praznikov v Mariboru se bomo poglobili tudi v Slomškove nauke. Zato se bodo vršila zborovanja in sicer dne 28. junija ob 10 dopoldne.

Za žene: E. Deisinger: Slomšek in slovenska mati. P. Zivortnik: Vzgoja otrok po Slomškovih naukih. — Zborovanje bo v dvorani na Aleksandrovi cesti št. 6.

Za dekleta: L. Horvatič: Pobožnost in nedolžnost srca, dva bisera slovenskega dekleta. Drago Oberžan: Dekleta v Slomškovi šoli. — Zborovanje bo v dvorani zavoda šolskih sester.

Za može: Dr. J. Basaj: Slomšek, učitelj in zgled krščanske moštosti. J. Stabej: Može, čuvarji Slomškovih izročil v slovenskem narodu. — Zborovanje bo v dvorani Apolo kina, Slomškov trg.

Za fante: Dr. J. Meško: Fant po Slomškovem srcu. Dr. K. Capuder: Vera, luč narodne omike. — Zborovanje bo v beli dvorani Uniona v I. nadstr.

Za akademike in izobražence: Dr. J. Hohnjec: Slomšek, svetniški genij slovenskega ljudstva. Dr. S. Gogala: Večnostno jedro Slomškovih vzgojnih načel. — Zborovanje bo v veliki kazinski dvorani v I. nadstr.

Za učiteljstvo: Prof. Bogovič: Vzgojna moč Slomškove osebnosti. — Zborovanje bo v gledališču.

Za srednješolsko dijaštvo: Govor: Slomšek in njegova skrb za dijaštvo. — Slomškov duh in sodobne idejne smeri med dijaštvom. — Zborovanje bo v Karlinovi dvorani. — Vsa ta zborovanja trajajo do 11 dopoldne.

Manifestacijsko zborovanje za zaključek Cirilmetodovega jubilejnega leta: Ob pol 12 dopoldne bo skupno manifestacijsko zborovanje vseh v veliki dvorani Uniona: Dr. Franc Kovačič: Slomšek in Cirilmetodova ideja. — Prevzvišeni knezoškof dr. Ivan Jožef Tomažič: Cirilmetodovo jubilejno leto. — Pri manifestacijskem zboru sodeluje tudi godba Kat. omladine iz Maribora.

Manifestacijsko zborovanje slovenskih fantov kolezarjev: Jože Košiček: Slomšek — naš svetniški vzor. M. Geratič: Slomškovo izročilo sodobni slovenski mladini. — Pri tem manifestacijskem zborovanju, ki bo na Trgu Svobode, bodo sodelovale mariborske godbe.

SKLEP ŠOL DNE 27. JUNIJA

Da se bo učiteljstvu mogoče udeležiti zborovanja ob priliki Slomškovih praznikov, smo zaprosili bansko upravo, da odredi sklep šole že za soboto, dne 27. junija. V Mariboru smo zaprosili, da bi bil sklep šole že dne 26. junija.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073.

Naročnina za list znaša 50 Din, člani »Slomškove družbe« plačajo letno s članarino vred samo 52 Din.

Anica Lebar

Apostolat kat. učitelja in učiteljice kot človeka

Večkrat smo že slišali in tudi s tega mesta, kako morata vršiti katoliški učitelj in katoliška učiteljica apostolat kot inteligenta, kot vzgojitelja, kot nositelja in širitelja prave kulture. Nismo pa še slišali, kako naj vršita apostolat kot človek med ljudmi, sredi vsakdanjega življenja; vendar čutimo nujno potrebo, da smo vendar učitelji tudi končno ljudje, ne le zgolj predstavniki stanu in poklica, saj smo v prvi vrsti ljudje in kot taki spadamo v ljudsko socialno skupnost, v kateri naj kot katoličani vršimo apostolat. In če je bila meni poverjena naloga, da z vami pregledam: zakaj, kako in kje naj ta apostolat vršimo, vas prosim, da ne pričakujete od mene navodil, saj sem ista in enaka z vami, ampak le to, da me za nekaj minut v mislih spremljate in v mislih sodelujete, da si bomo na jasnem o vzroku, načinu in kraju našega apostolata. Prosim torej prav lepo za vaše sodelovanje!

Da je današnja družba »razkristjanjena«, da jo je tok časa in razmer odtrgal mnogokje od Cerkve in vere, da materialistično naziranje in uživanje prevladuje v njej, o tem slišimo tožiti in tožimo tudi sami. V tem nujno potrebujemo odpomoči; ne smemo pa čakati nanjo, ampak sami pričeti z njo. — Ali ni morebiti prav to za nas v sedanjih dobi najvažnejša naloga?

Če se kot katoličani te naloge zavedamo in se kot taki zbiramo okoli katoliške zastave in stremimo za nadpovprečnimi, višjimi ideali, tedaj smo pripravljeni tudi za vsako delo, ki ga sedanji čas od nas zahteva. In če je to delo, da kvarne vplive tega časa odbijamo, se tudi dega dela ne bojimo. In ko slišimo v pridigah in čitamo v časopisih o KA, razumemo, da je to delo, katoliško delo, ki čaka prav na nas; tedaj vemo, da je to apostolat, ki ga naj vršimo.

Pa se nam kljub temu vsiljuje vprašanje: **Zakaj apostolat?**

V sedanjih časih ne zadostuje, da smo dobri, katoliški, pobožni, da molimo in vršimo dobra dela le med štirimi stenami domače hiše in pa še v nedeljo v cerkvi, ampak moramo svoje katoliško prepričanje in življenje pokazati tudi zunaj domače hiše in zunaj cerkve, kjerkoli smo in karkoli delamo. Vse naše delo in življenje mora biti prepojeno z živim katoličanstvom, da moremo vršiti apostolat, t. j. reševati duše. Tudi mi učitelji in učiteljice kot ljudje nismo od tega izvzeti. Iz ozkega kroga svojega jaza, za katerega se z vso sebično ljubeznijo zanimamo, moramo

stopiti v širši krog: družine, sosesčine, družbe in sodelovati pri graditvi božjega kraljestva s posvetitvijo samega sebe in s tihim delom na posvetitvi src in duš v svoji okolici.

Zakaj še apostolat?

Nevera, bogoodtujenost in bogopozabljivost predrzno dvigajo glavo v mestu in na deželi. In povsod imajo zgovorne in neustrašene apostole. Plevel sejejo v božjo njivo in kamenje mečejo v božji vinograd. Druži jih ena edina močna vez: sovraštvo do Boga in Cerkve in družbe. Za širjenje svojih idej imajo vedno dovolj prilike in jo tudi znajo izrabiti. Znajo tudi dobrote deliti in pomagati revnim, a pri vsem tem in povsod: na cesti, na železnici, pri sportu in plesu, pa zasledujejo vedno le svoje cilje.

In mi katoličani?

V današnjih dneh velike idejne borbe se tesno naslanjamo na Cerkev in njen nauk; z notranjo pripravljenostjo poslušamo njena navodila in nanje oprti povsod ostro ločimo resnico od zmote, prava načela od nepravih, katoliško pojmovanje in mišljenje od bolj ali manj jasno nekatoliškega. Odločni, radikalni in brezkompromisni moramo biti! In ne smemo stati v ozadju, da se vidijo in slišijo le naši nasprotniki!

Zakaj še apostolat?

Nemorala se širi vedno bolj med nami. Zakoni s Sinajske gore in z gore osmero blagrov v današnjih časih niso več povsod podlaga družabnega življenja, ne družinske sreče, ne osebnega življenja mnogih posameznikov. Saj vemo, koliko se pri nas govori in piše proti načelom in načelnosti, ali se jih skuša obiti in omiliti. Zato so načela prišla na slab glas in marsikdo se danes sramuje biti načelen in za takega veljati; poudarjanje načel je nemoderno in nesodobno stališče. Da bi se borili za načela, jih razširjali ali branili, pa se zdi v časih idejne in verske strpnosti kar odveč.

Krščanska morala ni več merodajna, pa bodisi, da gre za nedeljsko dolžnost, ali za modo, ali za zakonsko življenje, ali za sport, ali za spoštovanje katerekoli avtoritete. Krščanska morala ni več ona zvezda vodnica, ki je kazala pot čez razburkano morje življenja, ni več oni blagodejni most, ki je zapiral prepade.

Ne tako mi! Nam so naša katoliška življenjska načela nekaj svetega in nespremenljivega. Nikdar jih nočemo skrivati ali z njimi barantati, pa bilo s komurkoli ali čemurkoli, pa četudi še toliki in taki koristi na ljubo!

Nočemo in ne smemo jih niti omiljevati ali bolj na široko tolmačiti, kakor bi to želel sodobni čas, ki je poln kompromisov. — Nič nas ne ostraši, še manj pa pridobi trditev, da načela danes niso več sodobna, ne moderna. Tista čista načela, ki smo jih spoznali za prava, so za nas vedno sodobna; ker je sodobna tudi Cerkev in vera, so za nas vedno in edino prava. In v moč teh načel verujemo in se opiramo ob njé. Saj vemo, da se svet spreminja, človek se predružači, javno mnenje se izpremeni, toda

na čelo ostane. Prav zato se tudi načela ne ravna po svetu, po ljudeh ali po javnem mnenju, ampak prav ona oblikujejo svet, ljudi in javno mnenje. To pa je mogoče le po apostolatu krščanskih načel, katerih apostoli smo mi, ljudje, katoličani. Da razširjamo ta krščanska načela, to je vsebina apostolata, ki ga naj vršimo.

Svesti si moramo biti, da je častno in zaslužno prav v teh časih ohraniti zvestobo in spoštovanje katoliškim načelom in Cerkvi sami, ko so ji mnogi zvestobo odpovedali in načelom obrnili hrbet.

Zakaj še apostolat?

Odtujili smo se domači tradiciji, prelepim navadam in običajem, ki jih je bil poln naš slovenski dom. Naveličali smo se jih, iznebili bi se jih radi, ker so premalo gosposke in niso moderne. Prelepe božične navade, ki so središče družinskega življenja, smo marsikje opustili. Celo skrivnostne božične jaslice so se že morale umakniti modernemu, a tujemu božičnemu drevescu. Skupne družinske molitve, ki so nekdanj vezale vse družinske člane v lepo družinsko celoto, opuščamo in nam je najmanjši vzrok za to dovolj tehten. Mnogokje že o pobožnosti nočejo nič slišati. Služba božja ob nedeljah in praznikih je vedno predolga. Tudi še tako lepa pridiga gre mimo ušes; za velikonočno spoved je prav zadnja nedelja še dovolj zgodnja. Veselje za molitev in sv. zakramente je že davno usahnilo. V današnjih časih je delo, zaslužek, zdravje, zabava, veselje, denar glavno in lahko rečemo: vse.

Kako potrebno je, da je vendar še nekaj ljudi, ki jim je katoličanstvo in vera res srčna potreba! In da smo to mi, katoliški učitelji in katoliške učiteljice, mora biti naš sveti ponos! In prav zato moramo z vso dušo in z vsem srcem živeti s Cerkvijo in po veri, da bo naš zgled, kot ljudi, prvo apostolsko delo. Slabo pa je, da nam za to pogosto manjka samozavesti in poguma. V strahu pred javnim mnenjem, pred moderno strpnostjo si ne upamo na dan. Skrivamo se, opravičujemo, bojimo. In vendar je za apostola krščanskih načel treba trdne vere, odločnosti in neustrašenosti!

Strašen je ta trizvok v življenju sedanjega časa: nevera, nemorala, odtujenost domači tradiciji. Vsepovsod nam udarja na uho v moderni glasbi življenja, ki pa človeka vznemirja, razburja, ker melodija ni prava.

Prišel pa bo čas, ko se bodo oči odprle in tedaj bo srce prazno in prazne roke vseh onih, ki so se lovili samo za tem, kar je ugaјalo, kar je zabavalo.

Toda ne tako mi, ki smo smeli ves čas piti iz prvotnih, svetih virov, ki smo se vseskozi zvesto držali zapovedi, ki so opora vsemu našemu življenju, ki smo se že vse doslej posluževali pomoči in milosti. Prav mi moramo skrbeti, da nas bo tudi nadalje in prav do konca spremljalo trozvezdje vere, božjih zakonov in milosti.

(Dalje.)

Iz beležnice

(Dalje.)

Z b l i ž a n j e

Otroci, ki se vračajo v šolo, stari šolarji prejšnjih let imajo skoraj nekam podoben izraz in ne zahtevajo in ne vzbujajo prav posebnega zanimanja, pozornosti koj ob začetku; zrasli so in malce shujšali. Izroče izpričevalo, si poiščejo klop, čakajo mirni in v pričakovanju prično tovariški, lanskoletni prepir.

Skoraj skupno s starimi učenci se lahko uvrste novi, ki pripadajo »mnogoštevilnim« družinam ter že poznajo po ustnem izročilu ime učiteljice in razpolagajo že z znanstveno prtljago, o radostih in malih pretkanostih šolskega življenja. Smehljajo se, skoraj prijateljsko šegavi, me tikajo kaj dobrodušno in me celo opozarjajo: »Kdaj bomo pa pisali?«

Toda prihajajo posebne spedicije, ki zahtevajo vso mojo pozornost.

Ugaja mi mlada mati, ki »pripelje« v šolo svojega »prvenca«. »Pripelje« ga, vleče ga naravnost, kakor jagnje bleketajočega in kakor jagnje vdanega, pripravljenega, ukloniti se neizogibnemu. Mati pripoveduje, on se ji oklepa krila, povešenih oči, bradico kljubujočo vsakemu poizkusu negovanja.

Plavook deček; občudujem modrino v očesni punčki. Otrese se ga mati; ne drži se več njenega krila. Prime se klopi, vrat: opora zadnjemu protivu.

»Kar idi,« ji rečem. »Sedaj bo ostal pri meni in bo priden. Tu sem jaz mati...«

»Mati???« (Rada boš imela torej mojega dečka?, me vprašuje njen pogled.)

Toda iz te tako nove in čudne misli, nepričakovanega in boječnega zaupanja se poraja prvenski čut dolžnosti: »Če bo pa poreden in se ne bo učil, udari ga. Nimaš palice, gospa učiteljica?«

Adijo, adijo! Dala bi mi dečka in vzela bi mi ga zopet. Obstane na vratih, meneč da ga ji je rešiti. Ko pa vidi, da se malček več ne upira in mi sledi na odkazano mu mesto, se ne obotavlja več. Vrne se, dá mu vprav za ta trenotek prihranjen sladkorček. Duši ga s ploho poljubov in skoraj bi mi že vse presedalo, ako ne bi vedela da zdajle zares odide.

Na cesti je, sama, in zdi se še bolj revna.

Zaprimo duri. Sami smo — vi in jaz.

Moj prejšnji, nezaupen strah in skoraj ista dečkova bojazen. Toda razvedril se je. Sicer še poveša glavo in me pogleduje, da se zopet čudim očesni modrini.

P i š e m o.

Končno je vendar svinčnik v posesti treh nevešćih prstov, pripravljenih, da ne izpuste svojega plena. Prstanec in mezinček ne vesta še prav nič, kaj je mehkoobzirna vljudnost in tudi zapestje je okretno težko, kakor na list prilepljeno.

Sled črtanja je preprosta samo za nas, ki v nekem trenutku lahko kaj hitro zaukažemo: »Glej tole vrsto, idi od te do one pike! Tako!«

Med dvema pikama pa je prepad, ki ga je težko prekoračiti s svinčnikovim mostičem; toda opogumljen pušča za seboj krivo, črno sled, ki se ustavi, ukine morda sredi pota ali malce pred označenim mu mestom, toda težko ga doseže ali s podvojeno močjo preseže.

Sedaj ni več dôma, mame, solnca. Samo ta bel list papirja, ki ga je treba izpolniti s črnimi lisami; samo tale svet je, čigar konec ni znan in ki se ž njega ne more ločiti omamljeno oko, uprto in strmeče.

Zato je vse žitje ostremljeno in osredotočeno v svinčniku, odgovornem črtkanja (ali pa mu je dopuščeno reči: »Ne znam.«).

Toda svinčnik bržkone ne more biti več oni iz materinega žepa in ki se je prej tako dobro držal v roki.

Kako se izpreminja vse tu notri! Kako bo šlo dalje! Pomačaj mi, pomačaj mi, svinčnik!

Toda v prenapetem prizadevanju se zlomi konica in začrta napačno sled na listu.

Otrok ne joka. Kaj še! Prej se oddahne, zadovoljno: drugih je krivda; lep izgovor, da se roki oprusti. In potem novostno čudo: konicorezec, ki kroži vljudno, da prikroji glavičo krivca.

II.

Šola na kmetih.

Kar nekam splošno je že mnenje, da je učiteljstvu na kmetih najneprijetneje poučevati trde glave »zabitih« kmetov kot da bi bili možgani le-teh omejeni ali manj sposobni v primeri z mestnimi otroki.

Tudi nas ljudje navadno slabo sodijo glede možnosti našega poučevanja: morda ne najdem pravega izraza, toda zdi se mi kakor obrazec s službenim poročilom, ki pride ob koncu šolskega leta v poseben del arhiva z opombo, da se je dosegel »povoljen« uspeh.

O tem priča zlasti ono vprašanje, ki se tolikrat sliši pri kakem omizju lajikov v šolskih stvareh: »Je pač težko, kajne, poučevati na kmetih?« In ta »težko« obsega ves popis mnenj mestjanov o kmetih, da se nehote ozreš na obuvalo, če se ga morda ne drži še blato.

Zdi se, da obstaja ta šola na kmetih iz neke vrste neokusnega pitanja s trdim kruhom znanja, ki bi se mu ta ali ona razvajena dama le prezirno namrdnila. Meni, seveda, niti na misel ne pride, da bi se pričkala ali se udeleževala tega garjavega prerekanja. Trenutno je vedno prostor za vse nazore, za vsa domnevanja in z malce strpljivosti in s ceneno modrostjo se vleče vprega dalje. Toda potem prigovarjam sama sebi in se prepričujem, da je le nekaj resnice na vsem tem da je naše delo res malce težko, zlasti v začetku, ko prihajajo malčki boječi, raztreseni, odtujeni v razred. Poznali so le tekanje za psi, sestanke z mravljinci; otročja nrav je povsod in vedno ista. Umstvena zmožnost otroka, da tako rečem, je skoraj vedno ista. Enako tudi njegova velika zmožnost intuicije, njegovo navdušenje, ki se bliskoma vname. Praviloma — so tudi izjeme — se otroci izražajo kot

šolarji občestveno v množini »nam«, »mi« in ne »jaz«: razred je en sam, velik zboren »ascendente« brez najmanjših disonanc; enak pa je tudi estatičen mir, ki v njem posluša naša učilnica.

Sicer to niso nikake izvirne misli, toda četudi stare, jim ni dano, da prodro med pogovore sprejemnic, kjer se pač zdeha — vsaj zdi se mi — ob podobnih pomenkih. »Večji trud«, mislim, ni v pravem in samem pouku, ampak predvsem v mnogočem drugem, materialnem trudu, in pa v onem moralnem, ki združen povzroča včasih slabo voljo, neko posledično nevoljo in neko slabo nastrojenost, ki preti tudi prej omenjeni strpnosti.

Skratka, čutim nekaj navora v nekem razdobju tudi v tem, kar označujemo za stik z družinami na kmetih. To je: ob začetku šolskega leta začnemo z navadnimi nadlegami: treba je pobirati denar za spričevala, knjige, zvezke, ki se prodajajo različno ali sploh ne. Zadnje je glas težkega repertorija, ki ga mesto ne pozna, ker ljudje naši nikdar ne razumejo zakaj mora biti knjiga vprav »tista« in zvezki prav »taki«. In če ti prinese mame vse to ob tržnih dneh iz mesta, je črtkanec v zvezku prav gotovo drugi, neraben, ali pa so jih prinesle med slaniki, pod vsem nakupljenim blagom z mnogimi in utemeljenimi, mastnimi domnevami.

Treba je celotnega vpisa in izkaznic mladinskih organizacij; treba enoličnega predpasnika, ki ga lahko sešije mati iz starega krila in treba nam manj besed. Če je preveč besed se nič ne naredi ali pa le »polagoma«. Končamo potem, strinjajoč se o cenah zvezkov, kot da bi bila prodajalka, toda s sistematično izrabo energije, tisočkrat utrudljivejšo od truda, ko jemljemo z otroki nov soglasnik.

Nekega lepega dne, dulces in fundo, uvidiš, da gre vse z razpetimi jadri. Novi šol. predpasniki, beli ovratniki, knjige, zvezki, izkaznice balilcev in spev »Giovinezze«. Na cesti so in še pojo kot omamljeni. Na oknih zadovoljne mamice občudujejo vsaka svojega: »Lep je, v črnem predpasniku kot gosposki« ... in pozabljajo, da so me pred nekaj dnevi zaradi pravega predpasnika morda »klele« ... (to znamo!) (Dalje.)

Šlibar Anton

O kaznovanju v šoli

Čeprav premlevam stare stvari, vendar se mi zdi potrebno, da problem o kaznovanju v šoli zopet na novo oživim, da nam pride tako vsaj iz vsakdanjosti v premislek.

Na eni strani imamo načelo modernistov: moderna šola ne pozna kazni, na drugi pa načelo starih: šiba novo mašo poje (tu mislim predvsem na one, ki zagovarjajo načelo, da mora biti otrok za vsak prestop ek strogo kaznovan, četudi ne s telesno kaznijo).

Nisem pristaš doslednega modernizma, vendar se tudi ne strinjam z zastarelimi metodami o kaznovanju, ki za sedanji čas niso in ki tudi takrat za vsakogar niso bile primerne.

Vsaka doba zase ima svoja pravila, svoje zakone in metode. Kar je bilo morda včasih dobro, koristno in uporabno, danes ni, ne zato, ker smo silno napredovali, temveč, ker živimo v čisto drugem okolju, v čisto novih vnanjih razmerah. Prav gotovo je bilo v predvojnem času stališče učitelja do otrok drugačno, kakršno je danes; takrat je bilo vsaj nekaj relativne stalnosti, četudi brez pravega socialnega poznanja, vsaj ne v takem smislu kakor je sedaj. Zato je napak, kdor trdi: »Stare metode so za nič, zavračam jih!« Bolje je, da bi dejal: »Za takrat so bile dobre, danes pa se moramo prilagoditi novemu svetu z novimi šele preizkušajočimi metodami.«

Čim več je stiske, tem več je zagrenjenosti, spačenosti, moralne propasti na eni strani, in idealizma, odpornosti in realnosti na drugi strani. Mnenje, da je duševni razvoj današnje mladine manj dovzeten za dobro vzgojo kakor nekdanj, je napačno. Včasih je učitelj, ki se ni tako zelo boril za svoj obstoj, poučeval v šoli zdrave, krepke fante ali deklice, torej po večini zdrav rod. Danes prihajajo v šolo bolehní, slabo oblečeni, celo lačni, od staršev često nezaželeni otroci, in otroci bogatih ali skrbnih staršev, ki jim njihovi otroci niso v breme. Danes prihaja v šolo učitelj, ki živi dobro ali slabo in je prepogosto ves zasežen od svoje lastne duševne razrvanosti, od svoje življenjske borbe. Zelo se moti tisti, ki misli, da otrok nima svoje duševnosti in da si sam ne skuša marsikaterikrat razlagati življenja. Tudi on si ga razlaga. Merilo za njegovo presojanje in vrednotenje življenja mu je le njegov dom in najbližje okolje. Zato njegovo presojanje ni objektivno. V nas gleda ljudi, ki nimajo radi opravka niti z njimi, še manj pa z njegovimi starši. V splošnem pa je morda on v svoji tesni duševnosti pravičnejši, bolj globok kot mi sami. On ne ve, da oče, mati z njim grdo ravna, ker ga sovraži in ker ga ne mara. Mislite pa, da nanj prav nič ne vpliva, če nima ljubečih staršev, ker je nezaželen in zato staršem v breme? Ko pride v šolo, prav dobro opazi, da ima mnogo njegovih tovarišev drugačne, boljše starše, kot on. Morda mislite, da ne občuti, da mora biti večkrat lačen, raztrgan, da je njegov dom razvalina, v katerem se bijeta oče in mati? Morda mislite, da ne opazi vse pokvarjenosti in propalosti okolja, kjer ni ljubezni, ampak imperativ egoizma in surovega, banalnega materializma? Ko pride v šolo, si že vnaprej misli, da učitelj ni primeren zanj, saj v njegov dom ne prihaja nikoli taka gospoda, saj oče nikoli ne občuje s takimi. Z muko hodi v šolo, saj tu ni zanj mesta, celo ne, ker sedi skupaj z bogatimi. O učitelju ustvari sam svoje mnenje. Ali mislite, da ne opazi tudi, da učitelj otroke imenitnih, bogatih staršev bolj upošteva in jih ne upa kaznovati? Pa še starši mu pridejo v pomoč k tej presoji. Saj ne sliši Bog ve hvale o učitelju, morda še celo sliši, da mu je učitelj nasproten, ker ni istega svetovnega nazora? Njegov celotni zaključek je zanj očit in jasen. Prav vsako kazni, tudi upravičeno, celo malenkostno smatra kot afront do sebe, ne kot učencu, temveč kot izvržku zavrženih staršev. Tako je tenkočuten, da je do nas krivičen. Če pa ima še učitelja, ki presoja vse delovanje zgolj po točnem izpolnjevanju svojih naročil in je zato brezobziren v kazni, smatra to za zločin nad seboj. Kako more imeti veselje do

dela, ko ga nihče ne upošteva, ne razume. Zato gre med svoje sovrstnike, med zagrenjence, da ga vsaj tu upoštevajo. Redko se bratijo v istem razredu otroci revnih z miljenčki bogatih staršev. Do njih in seveda tudi do učitelja so skrajno nezaupljivi. Mislite, da otrok, vsaj prvič, rad sprejme kruh, ki mu ga da tovariš po učiteljevem naročilu? Rajši bi imel, da bi mi molčali, on pa stradal. Saj se sramuje priznati, da je reven.

Mi pa gremo preko vsega tega. Nam je otrok le predmet. Mi se borimo za svoje ocene, zato privijamo, pritiskamo in se ne sprašujemo po načinu, samo da dosežemo predpisano snov in sebe opravičimo. Bolje bi celo bilo, da bi nadzorniki ocenjevali učitelja po vzgojni sposobnosti, ne pa po učnem uspehu v razredu. Morda je uspeh velik, a vzgojno delovanje porazno.

Da sem prišel do teh zaključkov, sta mi dala v nemali meri povod slučaja, ki sem ju slišal in deloma sam doživel, sam bil priča.

Neka učiteljica je skrajno krivično ravnala z učencem. Za vsako malenkost je bil občutno kaznovan, vsega je bil on kriv. Ta se mi je pozneje zaupal in povedal, kako se s studom spominja te pedagoгинje in to še danes, ko je isti premagal s svojo močno voljo vse ovire in se povzpел, da doseže najvišje mesto.

Drugi slučaj zopet, ko je neki deček nastavljal zapored izmenoma roki razkačenemu učitelju, češ, naj ga le tolče, in je še nastavljal roko, ko je že prenehal. Pordečil je ta pedagog, a deček, ki je danes že v službi, pravi, da je pordečil po vsem životu, ne samo v lice!

To drži, čeprav ne smem zvaliti svega gnusa na ta dva pedagoga, ker bi jima s tem delal krivico. Večja je krivda onih, ki puščajo v svet ljudi brez smernic, da si moramo sami pridobiti take zaključke! Priznajmo si, da smo že vsi mnogo zagrešili. Če pa to uvidimo, bo presoja v kazni lažja, izbira mnogotera, a končno prava!

Po zakonu je vsako telesno kaznovanje zabranjeno, zato o tej kazni ne govorim.

Ne pravim pa, da ni treba kazni. Kazen je utemeljena, saj še Bog v svoji nespončni dobrotljivosti kaznuje. Zato trdim, da mora biti za vsak prestop ekvivalent zanj, čeprav samo v obliki opravičila. Če bomo otroke tako vzgajali in k temu navajali, jim bomo že v zgodnji mladosti utrdili čut pravičnosti, iskrenosti in dostojnosti.

Vsaka kazen bodi pravična, a za to je treba prej vsestranske presoje. Danes smo slabe volje, mi pa se čudimo, da je otrok nerazporejen, nemiren, nedovzet za pouk. Morda ni jedel? Morda je ušel z doma, ker se je bal kazni staršev, pa je zato ostal brez kosila. Morda smo sami krivi, da so otroci nemirni v šoli? Tudi jaz bi ne mogel mirno sedeti v klopi, če bi me kdo moral z nezanimivostmi. V nas pa že vstaja nevolja.

Če pa uvidimo, da je kazen res potrebna, pokažimo otroku krivdo in kaznujmo ga, a z resnostjo, ne v razburjenosti. Saj si je otrok v svesti, da bo premagan. Bolje bi bilo, da bi mu v svoji največji razburjenosti in jezi odpuščali in kaznovali sami sebe.

Kazen naj ne bo sramotna. Ni na mestu, da se histerično norčujemo z njega, ko ga kaznujemo, ali pa mu nalažamo nemogoče kazni.

Kazen naj ne bo mučenje!

Kazen bodi tudi starosti primerna! Smelo trdim, da so starejši otroci mnogo bolj rahločutni kakor mlajši.

Šele v skrajnem slučaju naj bo kazen javna. Otroka je sram, če ga javno kaznujemo. Bolj ga boli, ko ga gledajo tovariši kot pa kazen sama. Mi mu vendar ubijamo njegov ponos. Toda kakor nekateri otopo v tej kazni, kupičijo drugi neizmerno srda do nas, do šole in sploh do vsega. Kako težko ga zopet pridobimo, da ima v nas zaupanje.

Kazen bodi za najrevnejše in bedne skrajno prizanesljiva.

Za vsakogar mora biti kazen individualna! Otroku naj občuti upravičenost svoje kazni in vsaj trenutno kesanje. Po kaznovanju pokažimo, da učenca nismo sovražno kaznovali. Zato je prav, da smo z učencem, ki je pretrpel kazen, prijazni! Kogar sovražiš, ga ne kaznuj, ker boš v kazni krivičen! Pokažimo otroku, da šola ni mučilnica, temveč je v šoli človek, ki ga bo ščitil, če treba tudi pred domom.

V šoli je potrebna absolutna resnost, energičnost, ne sicer odurnost, temveč impozantna mirnost in doslednost. Saj prav s tem pokažemo otrokom vso resnost dela v šoli. Nešteto je prilik, da pokažemo svoje sočutje, svojo veliko dobroto in svojo pripravljenost, da radi pomagamo tem, nam zaupanim malčkom in da smo jim očetje, če ga nimajo, ali pa je njegov oče, mati spaka.

Če si z ljubeznijo pridobimo zaupanje teh malih, smo naredili več kot z znanostjo. Znanost bo prišla po pridobljenem zaupanju mnogo laže in hitreje.

Idealno bi bilo, da bi vsak vzgojitelj obiskal takoj ob pričetku šole starše njemu zaupane dece. Morda bi se takrat marsikateremu oči odprle in bi ravnal v šoli popolnoma drugače.

I. Kramar

Izdelane kateheze za prvo šolsko leto

16. Vesoljni potop

(Dalje.)

Namesto umorjenega Abela je Bog dal Adamu pobožnega Seta. Setovi mlajši so bili dobri, Kajnovi pa hudobni. Ker so pa začeli Setovi otroci občevati s Kajnovimi otroki, so postali tudi Setovi otroci hudobni. Le Noe in njegova družina so bili dobri. Zato reče Bog Noetu: »Ker so ljudje postali spačeni, bom poslal povodenj ter pokončal vse ljudi, ako se ne bodo poboljšali. Noetu pa je ukazal, da naj dela ladjo, v kateri se bo rešil on in njegova družina. Med tem pa naj opominja ljudi k pokori. Noe je storil vse, kar mu je bil Bog ukazal. Sto in dvajset let je delal ladjo in svaril ljudi. Pa ga niso poslušali. Ko je bila ladja dodelana so šli Noe in njegova družina vanjo. Tudi po dve od vseh vrst živali so vzeli v ladjo in živeža zase in za

živali. Tedaj je Bog dal deževati 40 dni in 40 noči ter poslal toliko vode z neba in iz zemlje, da so vsi potonili od živali do človeka. Ostal je le Noe in kateri so bili z njim v ladji.

Katehet pokaže biblično sliko o vesoljnem potopu. To so tudi nasledki izvirnega greha. Kar ostane še časa, izprašuje in ponavlja tvarino prejšnjih učnih ur.

17. Deset božjih zapovedi

Slišali ste, otroci, kako Bog greh sovraži ter ga kaznuje. Napuhnjene angele je Bog kaznoval, da jih je pahnil v pekel in vekomaj zavržel. Adama in Evo je Bog kaznoval, da ju je spodil iz raja in da sta morala mnogo trpeti ter nazadnje še umreti. Kajna je Bog kaznoval, da je bil nemiren na zemlji. Vse ljudi je Bog kaznoval z vesoljnim potopom. To vse zato, ker niso hoteli Boga ubogati. Kdor Boga ne uboga, ga razžali, greši. Že v raju je Bog dal našim prvim staršem eno zapoved, oziroma prepoved, da namreč nekaj ne smeta storiti. Kdo ve, česa ne smeta? Tako je, ne smeta jesti od prepovedanega drevesa. Ta zapoved je bila lahka, majhen post, a bila je važna. Kajti Bog je rekel: »Ako bosta jedla, bosta morala umreti.« Kdor pa prelomi važno božjo zapoved, smrtno greši.

Pozneje pa je Bog dal na Sinajski gori deset zapovedi in sicer: 1. Veruj v enega Boga. 2. Ne skruni božjega imena. 3. Posvečuj Gospodov dan. 4. Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živel in ti bo dobro na zemlji. 5. Ne ubijaj. 6. Ne nečistuj. 7. Ne kradi. 8. Ne pričaj po krivem. 9. Ne želi svojega bližnjega žene. 10. Ne želi svojega bližnjega blaga.

18. Razlaga božjih zapovedi

Prva božja zapoved se torej glasi: Veruj v enega Boga. Gotovo je, da verujete, otroci, v Boga, saj ste od krščanskih staršev, ki vas pošiljajo v cerkev in v šolo, kjer se učite krščanskega nauka. Toda lahko se zgodi, da se včasih pregrešite zoper prvo božjo zapoved, če namreč ne molite ali slabo molite. Moliti moramo posebno zjutraj in zvečer, pred jedjo in po jedi, in kadar k molitvi zvoni. Kdo moli pred jedjo in po jedi? Lepo je, vsi molite. Kdor bi ne molil, bi bil podoben neumni živini, ki ne moli. Kaj pa molite pred jedjo in po jedi? Prav je, Oče naš in Zdrava Marija.

Druga božja zapoved se glasi: Ne skruni božjega imena. Kdor kolne, ta skruni božje ime. Otroci, kleti nikar! Ako boste kleli, ne boste prišli v nebesa. V nebesih ne kolnejo, ampak Boga časte. Kolnejo pogubljeni v peklu, ki Boga sovražijo.

Tretja božja zapoved se glasi: Posvečuj Gospodov dan. Nedelje in prazniki so božji dnevi. Kam morate iti? Prav lepo, k sv. maši morate iti, če ste zdravi. Tudi popoldne h krščanskemu nauku točno prihajajte. Če ste bolni, pač ne morete ne v cerkev ne v šolo. V cerkvi se lepo obnašajte in molite, kar že znate. Kdor iz lenobe ne gre v cerkev k sv. maši hudo greši. Kdor se nespodobno obnaša v cerkvi, tudi greši. Kakršna bo vaša nedelja, taka bo vaša smrt.

Božje zapovedi razlaga katehet že malim, da se stari zakon skupaj drži. Pokaže biblično sliko. Vsako veroučno uro razloži par zapovedi po svoji uvidnosti. Razlaga naj bo kratka in praktična z ozirom na otroke, ki jih ima pred seboj. Vsako uro vpraša posamezne, ponavlja tudi skupno. Otroci si božje zapovedi lažje zapomnijo kakor vsak drug nauk, ker je to naravna postava.

19. Prve štiri božje zapovedi

Tri božje zapovedi se ozirajo na Boga. Pobožno morate moliti, kleti pa ne smete, ob nedeljah in zapovedanih praznikih morate hoditi k sv. maši ter se v cerkvi spodobno zadržati, prihajajte pa tudi popoldne h krščanskemu nauku in litanijam ter drugim cerkvenim pobožnostim. Težkih del pa ob nedeljah in praznikih ne smete opravljati, kajti Bog hoče en dan v tednu za se.

Četrta božja zapoved se glasi: Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živel in ti bo dobro na zemlji. Torej, otroci, ubogajte svoje starše na prvo besedo, ljubite jih ter molite zanje! Kdor jih ne uboga razžali samega Boga, ker prelomi božjo zapoved. To velja tudi o predstojnikih in starih ljudeh, katere morate spoštovati. Ko bi pa starši ali predstojniki od vas zahtevali kaj grešnega, bi jih pa ne smeli ubogati, ker Bog greh prepoveduje. Boga pa je treba bolj slušati kakor ljudi. Kdor starše uboga, spoštuje in ljubi, bo srečen že v tem življenju, gotovo pa bo tudi zveličan. Kdor jih pa ne uboga, ali jih zasramuje in sovraži, bo nesrečen v tem življenju, pogubljen pa v večnosti.

Katehet vpraša otroke, če imajo še starše, če so morda že umrli, da jih pouči o dolžnostih do ranjkih staršev, tudi bratov, sester in sorodnikov. Vpraša, če imajo stare ljudi v hiši, da jih opomni na spoštovanje in postrežljivost do starih ljudi. Starost je velika nadloga in bolezen, potrebno je, da jim otroci postrežejo in pomagajo. Kdor stare ljudi zaničuje, ga Bog kaznuje. Katehet pove zgodbo o dečkih v Betelu in preroku Elizeju.

20. Peta božja zapoved

Govoril sem vam, otroci, o prvih treh božjih zapovedih, ki obravnavajo dolžnosti do Boga, namreč o molitvi, o češčenju božjega imena, o posvečevanju nedelj in zapovedanih praznikov. Razlagal sem tudi že četrto božjo zapoved, ki nalaga dolžnosti do staršev, predstojnikov in do starih ljudi.

Peta božja zapoved se glasi: Ne ubijaj! Otroci večkrat sebi škodujejo na zdravju s tem, da plezajo na visoka drevesa, na skale in gore ter tako postavljajo svoje zdravje in življenje v nevarnost, saj veste, da se je letos deček iz naše župnije ubil, ko je po skalah nabiral šmarnice. Lahko nas tudi strupena kača piči. Kdo je videl že strupeno kačo? Kaj ne, kako ste se je ustrašili. Torej bodite previdni, ko berete jagode, borovnice in trgate cvetlice! Najbolje je, da ste takrat obuti. Tudi preveč najesti se ni zdravo. Posebno bi pa zdravju škodovali, ko bi tobak kadili ali močne pijače pili, kakor pivo, vino ali še celo žganje. Tudi drugim ne smete škodovati na zdravju. Večkrat slišim in vidim, da v šolo ali iz šole grede kamenje mečete drug v drugega, tudi kolnete in grdo govorite ter tako druge pohujšujete. Otroci, tega ne smete več! Nekateri tudi živali trpinčijo, ptičja gnezda raz-

dirajo, jajčka pobijajo in še celo ptičke moré. To je velika hudobija. Kdo je že kaj takega naredil?

Šesta božja zapoved se glasi: Ne nečistuj! Otroci, ako boste grdo govorili, nesramne pesmi peli ali kaj nespodobnega gledali, boste pogubljeni, če se ne poboljšate.

Katehet pove zgodbo o sv. Janezu Krstniku, ki močne pijače ni pil. O šesti božji zapovedi govori previdno. Vpraša, ima li vsak svojo posteljico, pri kopanju kopalno obleko.

21. Še druge božje zapovedi

V peti in šesti zapovedi Bog zapoveduje varovati telesno in dušno zdravje sebi in bližnjemu, prepoveduje pa sebe in bližnjega poškodovati na telesu in na duši. Posebno bi škodovali sebi na duši, ko bi storili kaj nespodobnega, bližnjemu bi pa škodovali na duši, ko bi ga zapeljali v greh, posebno v nečisti greh. Otroci, kdor ni sramežljiv, ta ni nič vreden. Bog ga bo kaznoval, kakor je kaznoval ljudi z vesoljnim potopom, ker so nečisto živeli.

Sedma božja zapoved se glasi: Ne kradi. Večkrat kaj najdete ali si izposodite. Pomnite, otroci, da morate najdene in izposojene stvari vrniti pravemu gospodarju. Če ne morete dognati, kdo je zgubil dotično reč, kakor pero, držalo, svinčnik, zvezek, knjigo, podobico, svetinjico, rožni venec ali kaj drugega, položite v šoli na mizo, oziroma v cerkvi na klop. Če najdete večjo vsoto denarja ali reč večje vrednosti, kakor dežnik, žepno uro ali kaj podobnega, pa morate nesti v župnišče, da gospod župnik oznani na prižnici. Varujte se otroci škode in tatvine! Kdor poškoduje drevesa, pase po drugih pašnikih ali še celo krade, mora škodo popraviti in ukradeno blago vrniti, pa tudi pri spovedi povedati, ko boste toliko odrasli, ker škodo delati in krasti je greh.

Osma božja zapoved se glasi: Ne pričaj po krivem. Otroci, lagati ne smete. Kdor laže, ta krade.

Deveta božja zapoved se glasi: Ne želi svojega bližnjega žene.

Deseta božja zapoved se glasi: Ne želi svojega bližnjega blaga. Pomnite otroci, da je Bog vseveden, ve tudi vaše misli in želje.

Do adventa bo katehet lahko razložil božje zapovedi ter s tem končal stari zakon. Za malčke je dovolj kratka razlaga. Podajanje in razlaganje naj bo lahkoumljivo. Čim starejši so otroci, tem več morajo razumeti in znati. Katehet se drži glavnih metodičnih pravil, sicer ima pa prosto pot ter po svoji individualnosti skuša doseči dober uspeh v šoli. (Dalje.)

Alfonz Kopriva

Teorija in praksa protialkoholnega gibanja v narodni šoli

I.

Doslej pri nas v šolah še nismo sistematično gojili protialkoholne ideje. Šolske in upravne oblasti izdajajo leto za letom navodila in odloke o

protialkoholnem gibanju, zahtevajo poročila o številu »Mladih junakov« ter predloge v zatiranju alkoholizma med šolsko mladino in med narodom. V letne statistike navajamo že 10 let število »Mladih junakov«. Od leta 1928 do konca leta 1935, torej v zadnjih 7 letih, so prejela upraviteljstva narodnih šol okroglo 40 odlokov in okrožnic o protialkoholni propagandi, o zmernosti, treznosti in npravnosti šolske mladine, učiteljstva in naroda. Kljub temu pa uspeh od daleč ni tak, kakršen bi moral biti in še tam, kjer ga »statistično« izkazujemo, je nad polovico le navidezen.

Nujnost treznostne vzgoje so poudarjali že mnogi letaki, brošure, knjige, časniki in revije ter jo osvetljujejo iz raznih vidikov še naprej.

Namen pričujočega članka pa je le, da naznači, po bežnem vpogledu v splošno stanje alkoholnega vprašanja, izhajajoč iz najožjega okvira šolskega dela, nekaj vzrokov preslabega uspeha protialkoholne vzgoje in propagande v naši narodni šoli ter nekaj besed o smereh za poizkus uspešnejše treznostne vzgoje.

Prepričan sem, da imajo mnoge šole v tem vprašanju nešteto izkušenj. Škoda le, da gremo preveč mimo tega problema in se premalo poglobljamo vanj, deloma pač vsled premočnega drugega šolskega in izvenšolskega dela ter radi ostalih stanovskih in materialnih borb. To vprašanje nas pretrese le hipno ob kaki vesti po dnevnikih o zločinstvih alkohola, ob čitanju statistik o izpitih količinah opojnih pijač in o ogromnih vsotah narodnega premoženja, ki ga zapravlja posredno in neposredno ta demon. Zgražamo se še morda ob kakem grdem prizoru v krčmi ali na cesti, potem pa prespimo te utise ali pa nam jih zabriše vsakdanji boj za obstanek.

Vendar se mi ne zdi prav, da tako omalovažujemo to vprašanje, posebno kar tiče njegove praktične rešitve, ko se vendar vsak dan prepričujemo, da je to poleg družabnega, gospodarskega in kulturnega vprašanja tudi močno nacionalno vprašanje, ki ga današnja doba toliko poudarja. Razven tega spada ta problem, žal, med probleme specialno slovenskega naroda. Ako pa primerjamo naše delo v protialkoholnem gibanju s prizadevanji drugih narodov kjer se v tej smeri udejstvuje n. pr. ves učiteljski stan (Estonska!), pa moramo smatrati našo malobrižnost za sramoto.

Ali ne bi bilo tudi pri nas možno, da se pri prosvetnem oddelku banskih uprav ustanovi poseben odsek za pospeševanje treznostnega gibanja po banovinah? Ali pa bi morda prevzela to tudi naša stanovska organizacija? Morda bi bilo umestno ustanoviti treznostne odseke pri prosvetnih društvih i. dr.? Na ta način bi to gibanje dobilo značaj ljudskega gibanja, javnega pokreta, in se ne bi omejilo le na protialkoholna društva, na treznostno nedeljo v cerkvi ali na treznostni teden v šoli.

Žgečev klic po abstinenčnih krožkih med učiteljstvom v »Popotniku« l. 1921 je bil glas vpijočega v puščavi. Zdaj že pišemo l. 1936, pa je v tem oziru pri nas še vse pri starem.

Predlogi o protialkoholni propagandi, kateri prihajajo vsako leto na uradne pozive od vseh šol v naši banovini, gotovo vsebujejo mnogo uporabljivega jedra iz najrazličnejših krajev, upoštevajoč najrazličnejše okoliščine. Prav bi bilo, da jih ne pišemo samo uradno, ampak da jih nekdo preštudira, sestavi elaborat za objavo, da bi bil važen donos k pravilni protialkoholni propagandi, ki se je doslej vodila vse preveč neenotno. Moral bi biti tu organ, ki bi dajal informacije, direktive, pobude, skrbel za predavanja z nazorili, za morebitne potovalne učitelje, za primerno čtivo ter pripravljaj drugi propagandni material, bil v stiku z osebami, stanovi in ustanovami, ki se posredno bavijo z alkoholnim vprašanjem, ki prav za prav sega v vse predele našega zasebnega in javnega življenja. Tak organ bi prirejal tudi razstave za širjenje treznostne misli, tečaje za izdelovanje brezalkoholnih pijač i. dr. Prav zato je predlog po sistematični ureditvi treznostne propagande tembolj potreben realizacije.

Mi učitelji, ki delamo za obnovo naše vasi, ki je jedro naroda in države, pa bomo gotovo najbolj vneti, da med prvimi uničujemo zajedalca tega zdravega jedra.

Res je, da je danes težje s protialkoholno propagando nego svojčas. Nadprodukcija alkoholnih pijač, zastoj trgovine z istimi v tuzemstvu in inozemstvu, vsled tega slabe cene, viničarsko vprašanje i. dr. ovirajo to gibanje in mu dajo na zunaj celo pečat nepopularnosti, da, celo nesocialnosti. Še najodločnejšemu in zavednemu popolnemu abstinentu je hudo vztrajati na svojem stališču ob teh dejstvih. Kljub teoretičnim utemeljitvam in praktičnemu izvajanju v svojem življenju, je često v zadregi, ako mu zavrača kmet ali delavec njegova stališča s takimi-le odgovori ali vprašanji: »Na mastno jed je otroku potreben kozarec vina ali mošta! Vode mu ne bom dajal, da bo bolan. Malinovec tudi škodi. Sploh pa je za take sokove za nas sladkor predrag. Gospoda ga že lahko pije!« Moj odgovor o kuhanem sadju, premažovanju žeje, nezdravem pitju med jedjo ne zaleže in ne prepriča. Ali: »Saj ne dobim drugače delavcev, če jim ne dam piti.« »Jaz dobim z lahkoto delavce, radi k meni pridejo, ker vedo, da imam dober mošt!« »Za mošt dobim včasih vsaj nekaj denarja, sadje pa nima nobene vrednosti.« »Sadni trgovci nas goljufajo spredaj in zadaj! Razne izvozne družbe ravno tako! Rajši hranim nekaj sadja za otroke, večjidel pa porabim za sadjevec, ga doma tudi lahko spijemo, če ga ne prodamo. Imamo vsaj nekaj od tega!« Tu bi človek govoril o zadružah, o umnem sadjarstvu, kajti vse je v zvezi, v tesni zvezi z alkoholnim vprašanjem. Drugi zopet: »Kaj bi zdaj trte kar pometali iz vinogradov!?« »Venomer gonijo: ven s šmarnico, pa naj nam drugo zemljo prineso in bo zlahtno grozdje tudi raslo.« Ne pomagalo bi in zasmehovali bi me, če bi jim svetoval, da naj rajši pomečejo tisto kislico iz zemlje ter prostore pogozde, če že niso za sadjarstvo ugodna tla. Gozd! Ko les itak nima nobene cene! Treba bo mnogo truda, predno vzgojimo vso odraslo in doraščajočo generacijo tako, da bo mislila tudi naprej, in to z jasnejšim upom in z manj sebičnimi pogledi. Neki kmet mi ob pogledu na eno od protialkoholnih slik

na šolskem hodniku pravi: »Kako je to, da vselej prikazujejo le navadnega človeka pijanega, mestnega in bogatega pa, ki ga ponoči ali zjutraj iz barov in beznic v avtomobile pobirajo, pa ne? Take je treba naslikati! Če se nas eden ob nedeljah v gostilni malo razveseli, kar kričijo o zapravljanju in izdajajo naredbe, če se gospoda nažre, tega pa ne vidijo!« »Mi nimamo barov, ne kina, ne kabaretov in drugo, kjer tisočake zapravljajo pri vinu in svinjarijah, nikdo nam kmetom nima pravice ob praznikih odreči kakega kozarca vina več!«

Prisluškuj v gostilnah, v vlaku, na zborovanjih, na veselicah, na ženitovanjih, na sedminah in krstitvah, povsod bomo slišali nešteto enakih in sličnih zabavljanj, ki so često navidez prepričevalna in po vsebini in dogajanjih še preveč resnična.

(Dalje.)

Etbin Bojc

Šolski muzeji pri nas in drugod¹

1. Nekdanji ljubljanski šolski muzej

Prve stvarne osnove za kasnejšo ustanovitev šol. muzeja v Ljubljani so bile podane že z nekaterimi razstavami učnih pripomočkov, ki so se prirejale ob priliki zborovanj učiteljskih društev, dasi se še ob teh razstavah ni jasno in določno izražala namera o ustanovitvi istega. Tako nam poroča l. 1870 v Učit. Tovarišu, str. 315, Fr. Stegnar, da je bila taka razstava v Ljubljani, združena z učiteljskim zborom 22. sept. pr. l. »Vsak naj se trudi« — pravi v tem poročilu — »da si za prehitljeje pri nauku, za nazorovanje in dr. šol. potrebe napravi sredstva, ki bodo učitelju posel lajšale, mladini um bistrile po mičnem načinu, kakor n. pr. ruska mašina (stroj), naprava za številjenje (last c. kr. učiteljske izobraževalnice v Ljubljani), ki je bila v razstavi zraven Cebinovega predalnika za črke, aparat za nauk v branji kakor »Lese- und Rechenspiel« od K. Winternica (c. 95 kr. pri Giontini). Od istega pisatelja je tudi na svitlem »Schreibspiel«, »Länderspiel von Europa« in »Oesterreich« (2 gld.). Taka in enaka sredstva naj se sestavljajo v domačem jeziku in za prihodnjo razstavo pripravljajo. — Razstave najlepši kinč so bile slike za nazorni nauk . . .« itd., našteva na ta način razstavljenе predmete-učila, ki so jih deloma poslale

¹ Ob članku: Kako so si Poljaki ustanovili svoj šolski muzej, ki je izšel v zadnji številki lanskega letnika »Slovenskega Učitelja«, sem opomnil, da bom o našem in hrvaškem šolskem muzeju spregovoril v prihodnji številki. To obljubo hočem izpolniti sedaj, ko mi je to tudi lažje, ker sem med tem — v začetku februarja t. l. — obiskal z ekskurzijo V. letnika učiteljske šole tudi zagrebški šolski muzej, ki nam ga je radevolje razkazal sedanjí njegov kustos g. prof. Markovac, obenem pa sem si po obisku pri nekdanjem predsedniku Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev g. Luki Jelencu prišel bolj na jasno glede nekdanjega obstoječega slovenskega šolskega muzeja. Mikalo me je strniti s tem poročilom še zgodovino srbskega (beograjskega) šolskega muzeja, vendar so mi za to manjkali podrobnejši podatki, zato o tem bolj kratko poročam. H koncu pridajam še kratek pregled stanja in zgodovine šolskih muzejev drugod.

na razstavo razne dunajske in domače prodajalne in zaloge učnih sredstev. Iz tega poročila se tudi vidi, da je bila razstava urejena po takratnem splošnem načinu tujih šol, razstav in muzejev in da je imela predvsem namen, da seznani učiteljstvo z vsemi najnovejšimi učnimi sredstvi in preparati ter mu tako kaže napredek v šolstvu.

Ta prva razstava šolskih izdelkov in učil pri nas je bila prirejena pri nas ob priliki prvega večjega zborovanja učiteljstva za bivšo Kranjsko l. 1870. Priredilo jo je na pobudo prvega občnega zbora »Učiteljsko društvo za Kranjsko«, ki se je l. 1872. preimenovalo v »Slovensko učiteljsko društvo« s sedežem v Ljubljani. To je bilo prvo združenje nekaterih, do tedaj že obstoječih posameznih krajevnih učiteljskih društev na bivšem Kranjskem, porojeno iz potreb, ki so jih narekovalle nove razmere v našem šolstvu po novi šolski ustavi iz l. 1868/9. Delovanje tega društva beležijo skrbno tedanji letniki Učit. tovariša, ki ga je tedaj urejal še delavni A. Praprotnik, predsednik tudi v društvu. To društvo je na splošno, zlasti v prvi polovici svoje dobe marljivo delovalo v prid učiteljskih stanovskih, a prav tako tudi šolskih interesov in marsikaka potrebna iniciativa (glede novih potrebnih slovenskih učbenikov za osnovno šolo, glede vpeljave novih metod, šolskih zborovanj, predavanj in razstav) je izšla iz njegovega delovanja. Vendar se je iz teh začetkov učiteljske organizacije šele njegovi naslednici Zavezi avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev, ki se je ustanovila v l. 1888, posrečilo bolj na široko razpresti potrebno učiteljsko izobraževalno organizacijo in se povzpeli celo do udejstvitve šolskega muzeja v l. 1898.

Naj navedem besede, ki jih je izgovoril J. Dimnik² kot apel na učiteljstvo ob priliki ustanavljanja šol. muzeja v Ljubljani:

»Zberimo torej delo svojega uma in svojih rok, ki je izvršimo izven šol. časa, v šol. muzeju . . ., da pokažemo, narodu in nasprotnikom, kaj vse storimo sloven. učitelji za razvoj ljudskega šolstva in ugled našega stanu. — Tu v Ljubljani imamo že nekako stalno razstavo, ki je pa omejena samo na učila ter je združena z učili l. mestne šole; ustanovilo jo je vodstvo tega zavoda l. 1892. ter dobiva od mesta vsako leto 50 gld. subvencije. Žal, da bode morala zaradi pomanjkanja prostorov v šolske namene bržkone prihodnje leto prenehati. — Najstarejša stalna razstava slovenska je ona v Krškem, koju je ustanovilo »Pedagoško društvo«, vendar je bolj lokalnega pomena. — Ko je »Zaveza« l. 1893 zborovala v Mariboru, je bila tam prirejena izvrstno urejena razstava (g. ravn. Schreiner!). Pred tremi leti je priredilo tudi vodstvo učiteljskega v Gorici ob sklepu šol. leta razstavo . . .« Iz tega citata je jasno, da so se te vrste razstavne prireditve smatrale kot izvenšolsko delo učiteljstva, ki je z njimi tekmovalo pred javnostjo. Hkratu pa so bile take krajevne in zavodne razstave, ki jih imamo ponekod še danes, mične in porabne osnove za šolski muzej, za katerega se je prav leta 1897 navdušilo tudi slovensko učiteljstvo. Ko je

² Prim. Popotnik 1897: Šolski muzej slovenskega in istersko-hrvatskega učiteljstva v Ljubljani.

še ljubljanski občinski svet dovolil v seji 21. decembra 1897 za šolski muzej 200 gld. letne podpore, je bila tudi gmotna osnova dana za njegovo ustanovitev.

(Dalje.)

Iz dušeslovja

Franjo Čiček

Sodobna vzgoja z ozirom na psihoanalizo in individualno psihoanalizo

(Dalje.)

Čut skupnosti ali občestva ali bolje prislovica: »P o s a m e z n i k
n i č , c e l o t a v s e !« ni nova. Najdemo jo že v Tyrševi ideologiji. Nastala
je kot reakcija revolucionarjev preteklega stoletja proti absolutističnemu
in fevdalnemu sistemu, ko je stal na eni strani oblastni grajščak posameznik,
na drugi uboga raja celota. Netivo za to idejo je pripravljala že Rousseau.
Vzplamtela je v francoski revoluciji, ko je šinila trobescna krilatica v
svet: svoboda, enakost, bratstvo! Pojavili so se prvi obrisi demokracije in
polagoma omajali stebre fevdalizma in absolutizma. Iz te demokracije je
izšel tudi socializem, ki je proti z a s e b n i l a s t n i n i in mu je posamez-
nik nič, celota vse. Torej iz ekstrema v ekstrem, le v zlato sredino ne!

Klasičen primer tega občestva so sovjeti, a tudi fašizem in narodni
socializem. Vendar moramo priznati tudi v teh primerih, da bi bila celota
za nič — brez posameznika (prim. Lenin, Mussolini, Hitler). Bila bi čreda
brez pastirja, da ni vstal posameznik in učil čredo: »Posameznik nič,
celota vse!«

Osebnost posameznika bi po teh socialističnih in tudi individualno-
psiholoških naukih postala brezvrednotna in brez pravic. Podjarmljena bi
bila v korist skupnostnim interesom (prim. Rusija). Ako kdo govori o razla-
ščenju veleposestev in industrije, naj bo! Vendar je tudi agrarna reforma, daš
je ponekod bila na mestu in koristna za revno ljudstvo, napravila drugod več
škode kakor haska. Poglejmo le zapuščena, napol obdelana razparcelirana
zemljišča, koder je nekdanje rastlo blagostanje in je bila vidna vzorna ob-
delava ter je od tega imela država ogromne koristi v obliki davščin in
pridelkov, ki jih sedaj ni, medtem ko se je položaj tistih, ki so dobili to zem-
ljo, le malo izboljšal ali pa sploh nič. Iz tega je razvidno, da je že pri vele-
posestvih treba velike previdnosti in smotrenosti, kako in čemu, kadar
gre za razlastitev ali celo za odpravo zasebne lastnine. Toda razlastiti in
podrediti kmeta v splošnem skupnim interesom, se pravi z enim mahom
ubiti njegovo bitnost in napraviti celoti več škode, kakor vse elementarne
nesreče. Kmetu takrat ne bo kažipot k delu vzhajajoče in zahajajoče solnce,
ampak glas sirene, ki bo namah ustavila vse prisiljeno delo. In kakšne so
posledice tega? Lakota tam, kjer je bilo prej kruha v izobilju!

Za vsakega, ki hoče narodu in državi dobro, je jasno, da dokler bo
obstajalo človeštvo, bodo obstajale tudi socialne razlike zaradi tega in
samo zaradi tega, ker nikdar in nikoli niso bili vsi ljudje obdarjeni z enako

nadarjenostjo, z enako marljivostjo, z enako štedljivostjo, z enakim zapravljanjem, z enako delavnostjo, z enakim ekonomskim čutom in z enakimi poklici. In dokler tega ni, ne more biti govora o kakšni vseobčji enakosti. Če jo uvedemo danes, je že jutri ne bo več in po tem lahko delimo vsak dan. Ako misli socializem z individualno psihologijo ribariti v kalnem ter propagirati sovjetska načela o zasebni lastnini, potem povemo, da je v hudi zmoti in da pri nas niso tla za takšne eksperimente. Sicer jih pa tudi drugod ni, posebno v tako ekstremni obliki, razen v Rusiji. Toda tudi tam se jim ta preureditev hudo maščuje in bo v kratkem času zahtevala temeljite remedure. Nikdar pa se takšna kaotična tvorba ne more dolgo držati; kajti tudi za njo je merodajen tok časa, ki prinaša vedno nove ideje in nove misli. Saj to je sistem in skrivnost življenja: večno valovanje in večno izpreminjanje.

Stališče enakopravnosti moža in žene je deloma pravilno. Znano pa je, da je moževa duševnost zelo različna od ženine. Ženi je tako rekoč že narava sama dala poklic ter ji določila njen delokrog. Res so tuptam izjeme. Brez izjem pa na svetu ničesar ni. Družina je steber in bodočnost naroda. Zato mora biti vsako reformiranje v njej zelo previdno in obzirno. Reformo, kakor jo slika individualna psihologija za bodočnost, pa odklanjamo, ker so nam družine in družinske vezi svete. Eksperimentov iz Rusije ne maramo. Jih vidimo na njihovi koži, zakaj bi jih morali občutiti na lastni?

Ker je individualna psihologija na paralelni poti s socialističnimi nauki, je povsem logično, da tudi njena teorija ne pozna Boga in nobene religije. Celota, skupnost, občestvo je *n o v a v e r a*. Tudi ljubezen do bližnjega ne izvira iz kakšnih verskih načel, čeprav so ta načela že silno stara in vedno ista, ampak narekuje jih duh skupne pripadnosti in občestva. Ta nauk je zavel v povojnih letih z Dunaja in je našel nebroj pristašev, kakor da je res nekaj novega, kar nam je bilo dotlej prikrito in nismo prej poznali zapovedi: Ljubi svojega bližnjega ...!

Znano pa je, da je življenje brez Boga kakor otrok brez dobre matere. Nekaj mu manjka ter vedno čuti nekakšno praznoto in to tem bolj, čim bolj se razvija njegov um, čim bolj ga tarejo življenjske skrbi in težave ali bolezni in — čim bolj se stara. Brezkonfesionalna vzgoja ustvarja v posamezniku kakor v celoti nekako vrzel, nekako vznemirjenje, nekak nagon ali silo, ki ga vleče k višjemu in nadnaravnemu. Ta gonilna sila je vse hujša kakor ono stremljenje »priti do veljave«. Zgodovina nam ne more dokazati niti enega naroda, ki bi živel dalje časa v brezboštvu. Niti boljševiška Rusija ne, kjer obstoji ateizem komaj pičlih 15 let, a že doživlja razočaranje. Sicer individualna psihologija ne propagira ateizma, vendar ne omenja v svojih vzgojnih načelih nikjer Boga, oziroma verskih vzgojnih vrednot, ampak ji je edini in najvišji cilj — *s i s t e m s k u p n o s t i*. O čem pa kdo molči, je toliko, da tega ne prizna.

Ako je vzgoja naturalistična, brezkonfesionalna, opušča v nemar tudi *n r a v s t v e n o* oblikovanje značaja. To pa vodi v mladostne zablode,

ki so za poznejše življenje usodnega pomena. Načela, ki jih priporoča o teh problemih individualna psihologija, odločno odklanjamo. Sloviti zastopnik indiv. psihologije Wexberg pravi v svoji »Technik der Erziehung«, 1929 tole: »Es ist nicht schwer zu verstehen, daß die Onanie eine an sich harmlose und unschädliche Gewohnheit ist. Die richtige Haltung des Erziehers in der Frage der Onanie ist also die der vollkommenen Nichtbeachtung.« Isti pisatelj se tudi prezirljivo izraža o devištvu nevest: »Man bedauert ferner, daß in bürgerlichen Kreisen die Fiktion der absoluten Jungfräulichkeit der Braut allen neueren Entwicklungen zum Trotz noch immer festgehalten wird.«

Individualna psihologija odklanja nadalje prirojena slaba nagnenja kakor sploh vse podedovane nagone in lastnosti. Iz tega sledi, da lahko prepustimo otroka tako rekoč samemu sebi. Slabega v njem itak nič ni, dobro bo pa prišlo samo po sebi. Treba mu je le uravnati nagon priti do veljave v čut in smisel za skupnost, za celoto. Zelo enostavno, ostali pedagogi pa si tako belijo glave! Za doseg tega cilja je najprikladnejša s a m o - v z g o j a , s a m o d e j a v n o s t i n a k t i v n o s o d e l o v a n j e v s e h . Ta metodična pot pa je sprejemljiva, ker odgovarja sodobnim zahtevam in potrebam. Ni pa je treba usmerjati v kakšne veterinarske cilje, ampak naj služi namenu samemu, to je — vzgoji kot taki. K temu bi pridružili še staro resnico: Premağuj samega sebe! ki jo je indiv. psihologija izpustila. Kajti na ta način bi dobili kremenite značaje: pridnih rok, bistrih glav in usmiljenih src.

Individualna psihologija priporoča nadalje kot vzgojno sredstvo v z p o d b u d o . Popolnoma prav. Toda da bi šlo vzpodbujanje tako daleč, da bi morali odpraviti spričevala, bi nastal lep kaos. Pa še v današnjih časih, ko že za vsako malenkostno službo rabiš spričevalo in bogve koliko potrdil o tvojem dosedanjem delu in sposobnosti itd., in to vse zaradi nesrečnega občutka manjvrednosti. Saj imajo tudi spričevala svojo dobro stran in so napram drugim dokument tvoje izobraženosti in tvojega dela. Izpiti in spričevala so potrebna in bodo še dolgo in dolgo. Pač pa so potrebna reforme, a ne odprave (prim. reformo šolskega redovanja »Slov. Učitelj«, l. 1934, str. 79).

(Dalje.)

Razprave o Slomškovih spisih

Vinko Brumen

Slomšekova izdaja šolskih knjig

V. Naročilo

(Dalje.)

Revolucija 1848 je Avstrijo močno pretresla. Njenim državljenikom je dala čutiti, da bo treba začeti z gradnjo na novih temeljih. Ume se, da je bilo zlasti šolstvo potrebno temeljite preosnove. Saj je z malimi izjemami živelo še vedno iz terezijansko-jožefinskega prosvetlenskega duha, ki je

težil zlasti za popolno enoličnostjo v vsej upravi in tudi v šolstvu.⁵³ Novi čas pa je terjal več upoštevanja narodnostnih in kulturnih prilik v državi.

Najvidnejši znak novega časa v prosvetni politiki je bila ukinitve študijske dvorne komisije, ki je vodila avstrijsko šolstvo s kratkim presledkom od 1760 dalje. Šele 1848 se je ustanovilo v Avstriji prvo učno ministrstvo. Prvi minister je sicer kmalu odstopil in učne zadeve so bile zopet začasno podrejene ministrstvu notranjih poslov. Toda po enem letu je šolstvo zopet dobilo lastnega vrhovnega šefa v ministru grofu Leu Thunu, ki je vodil tudi božičastje.⁵⁴ Ta mož je izhajal iz onega nemškega plemstva, ki se je po belogorski bitki naselilo na Češkem ter se v teku časa vsaj deloma uživalo v ondotne prilike in ljudstvo. Zato je razumel težnje Čehov ter ostalih prebujajočih se avstrijskih narodov in jim je skušal po možnosti ustrezati. Še 1884 je v češkem deželnem zboru s ponosom naglašal, da je bil on prvi, ki je uvedel češčino v srednje šole in da nikoli ni bil germanizator, ki bi zaviral razvoj in razmah narodnih jezikov.⁵⁵

Ni čudno, da je pozornost tega moža vzbudil naš Slomšek. Sicer nisem mogel ugotoviti, kdaj sta se spoznala, izključeno pa ni, da se je to zgodilo že pred Thunovim ministrovanjem. Saj se je on že prej zanimal za narodna vprašanja in zlasti za slovansko literaturo ter je z njenimi predstavniki na severu in jugu deloma osebno deloma pismeno občeval.⁵⁶ S Slomšekom je pač mogel dobiti zvezo s pomočjo cerkvenih krogov, s katerimi je bil v stiku kot iskren katoličan. Ne smemo pa tudi mimo dejstva, da je 1845 služboval v ilirski dvorni pisarni na Dunaju in se je v tej službi učil slovenščine, kakor se je pozneje v Galiciji posvetil poljščini in ukrajinsčini.⁵⁷

Kako daleč je segalo Slomšekovo sodelovanje in svetovanje pri Thunovem preurejanju šolstva, žal ni mogoče ugotoviti. Manjka nam za to glavni vir — štiriletna korespondenca med Thunom in Slomšekom. Sicer iz Kosarjevih besed zveni, kakor da je on to korespondenco pregledal,⁵⁸ toda danes je nikakor ne moremo najti. Zanimivo pa je vendarle, da je Thunovo ministrstvo izdalo marsikako določbo, ki je tako odgovarjala Slomšekovim nazorom, kakor da jo je on izdal.⁵⁹

Najlaže še danes pregledamo in ocenimo Slomšekovo izdajo šolskih knjig. Dotlej je namreč avstrijska šola živela od knjig, ki jih je izdal še Felbiger. Poznejše izpremembe so bile le malenkostne. Zato je vedno bolj prodiralo spoznanje, da je treba izdati novo vrsto šolskih knjig. Ponekod se je to izvršilo že pred revolucijo, kakor n. pr. v Trstu, kjer je za guvernerja grofa Stadionja izšla tudi vrsta slovenskih šolskih knjig.⁶⁰

⁵³ Podrobneje sem to očrtal v monografiji o »Blažetu in Nežici«, ki je nedavno izšla v Mariboru.

⁵⁴ Strakosch-Graßmann, *Gesch. des österr. Unterrichtswesens*, 173 sl.

⁵⁵ *Allg. deutsche Biographie*, 38. Bd., 181 sl., 209 sl.

⁵⁶ Prav tam, 184.

⁵⁷ Strakosch-Graßmann, 176; *Allg. d. Biogr.*, 38. Bd., 184.

⁵⁸ Kosar, *Slomšek* (nemški), 250, 252 sl.; isti, *Slomšek* (slov.), 50.

⁵⁹ Prim. Helfert, *Die österr. Volksschule* III., 28 sl., 293, 303, 308, 310...

⁶⁰ *Gl. Sl. Uč.* (letošnji), str. 67.

Te knjige so vsaj deloma služile tudi Slomšeku za vzor, dasi so se mu sicer zdele za naše kraje manj pripravne. A bilo jih je pri nas tudi precej težko dobiti zaradi takratnih knjigarniških prilik, pa tudi zaradi tega, ker se je dobiček od prodaje šolskih knjig stekal v šolski sklad tiste dežele, ki jih je izdala. Zato nobena dežela ni rada gledala, da so se v šoli uporabljale knjige kake tuje izdaje.

Pri nas (vsaj na Kranjskem) so ljudje postajali že nervozni, ker novih knjig predolgo ni bilo. Zlasti »novostrujarji« so se bali, da ministrstvo ne bi končno še potrdilo bohoričice. Te so skušale »Novice« potolažiti: »... Ljubljanski konzistori (je dobil) od ministra uka 12. grudna (l. 1848) pod števil. 7235 na vprašanje zavoljo hitriga vpeljanja v novim pravopisu natisnjenih bukev v začetne šole (obvestilo)...: »Za natis novih šolskih bukev v novim čerkopisu z d e j ni pravi čas zato, ker se bojo vse šolske reči prihodnjič prenaresile in se bo tedaj tudi za nove, pripravne bukve skerbalo. Poželjeni natis se pa da tolikanj lože še za en čas odložiti, ker je na Kranjskem še stari in novi čerkopis v navadi, in bi tedaj utegnilo prav (rätlich) biti, šolsko mladost v obeh čerkopisih vaditi, kar se lahko zgodi, ker ni veličiga razločka med njima.« Oznanilo tega sklepa bo potolažilo tudi tiste, kateri so slišali pripovedati, da je minister, slabo podučen zastran noviga čerkopisa, stari čerkopis poterdil. To ni in ne more biti!... — Bohoričica nikdar več ne bo iz groba vstala.«⁶¹

Vendar strah, da bi ministrstvo moglo potrditi bohoričico, ni bil povsem neutemeljen. Saj je še 1852 vpraševalo »slovenske škofije«, ali naj zopet izda stari nemško-slovenski katekizem v bohoričici in krško škofijstvo v Celovcu je odgovorilo v prid bohoričici, dočim sta se lavantinsko in ljubljansko škofijstvo odločili za gajico.⁶²

Končno pa se je tudi v tem obrnilo na bolje. Julija 1849 je Thun postal učni minister, septembra je izšel Krajnčev »Mali Blaže«, na koncu novembra ali v začetku decembra pa je Slomšek dobil naročilo, naj pregleda in popravi slovenske šolske knjige. Ta akt je 3. decembra 1849 poslal prijatelju Vodušku kot veščaku v šolskih zadevah ter ga je vprašal za mnenje. Sam je želel mali katekizem zamenjati z boljšim, odstraniti pa je hotel »Male povesti« (berilce iz jožefinske dobe), ker je bilo v njih mnogo besed z malo smisla in čisto nič o Bogu.⁶³ Proti tej knjigi se je Slomšek že prej boril in tudi učna uprava je že 1807 uvidela, da jo bo treba zamenjati s kako drugo knjigo. To se pa ni zgodilo, temveč smo jo Slovenci šele tedaj dobili v prvem prevodu (Debevec).

Druge knjige (berilo, računica, slovnica) je Slomšek manj poznal in je želel zvedeti za Voduškovo mnenje. Mislil pa je, da morajo abecedniki in »male povesti« (ali kar bi izšlo namesto teh) iziti po starem v obeh jezikih, ker da bi šolska izobrazba trpela, če bi nemščino izgnali iz šol. Ta njegov nazor je prav zanimiv in se k njemu še vrnem, ko bom razpravljajal o nemško-slovenskih knjigah Slomšekove izdaje.

⁶¹ »Novice« 1849, 30.

⁶² »Šolski prijatelj« 1852, 248, 264.

⁶³ AZN I., 128.

VI. Abecedniki

Že v pismu Vodušku je Slomšek omenil, da je delo, s katerim ga je počastilo ministrstvo, za njegova ramena pretežko in ga bo treba izvršiti z združenimi močmi. To se mu je zdelo toliko bolj potrebno, ker se ni imel za dovolj strokovnjaka in je tudi zaradi tega želel pomoči drugih. Tako skupno delo je za Slomšeka prav značilno, zlasti v tej dobi.

K delu je pritegnil najprej učitelja Krajnca, kateremu je sporočil po Vodušku (10. januarja 1850), da bi bilo po odgovoru učnega ministrstva mogoče uvesti »Malega Blažeta« v slovenske šole, a treba bi ga bilo primerno okrajšati in morda predruščiti, razen tega pa prepustiti lastninsko pravico šolski knjižni zalogi. Svetoval je, naj avtor in založnica (celjska glavna šola) temu ustrezeta, ter je že sam črtal mesta, ki bi lahko izpadla: basni, v katerih so nastopale govoreče živali, kar da je za deco manj prikladno; pesmi, ki se v različnih krajih različno naglašajo; morda tudi rimani reki. Tudi pri molitvah je želel malo izpremembe. Prosil je Voduška, naj skuša to stvar urediti, in naj mu poroča o uspehu.

Istemu Krajncu pa je Slomšek ponudil tudi sestavo slovensko-nemškega abecednika, ker da je »že pokazal svojo sposobnost pri Malem Blažetu in bi mogel tudi porabiti Malega Blažeta za slovenske črkovne tabele«. Poslal mu je svoj načrt, pa tudi kranjski in tržaški abecednik. Če Krajnc dela ne bi prevzel, ga je Slomšek nameraval poveriti Musiju.⁶⁴

Vendar pa je po podatkih Slomšekovih pisem položaj še vedno malo jasen. Mali Blaže je izšel pred 19. septembrom 1849 (z letnico 1850?)⁶⁵ Nato je Slomšek pritegnil Krajnca k sestavljanju novega slovenskega abecednika, za kar bi bilo treba Malega Blažeta primerno okrajšati in morda malo spremeniti. (10. januarja 1850). Kmalu nato (23. februarja 1850) pa je sporočil Slomšek Vodušku, da je v Malem Blažetu izpustil molitve (ki spadajo v molitvenik) in pridržal le nekatere pesmi; tudi ni sprejel n o v i h dostavkov »Od Rokodelstva«, ker da manj odgovarjajo smotru. Pač pa si je želel izpopolnjeno »Fibel«.⁶⁶ In 6. januarja 1851 je vpraševal Voduška, ali se iz Malega Blažeta nastali abecednik že v Celju dobi. Sam je imel že en izvod v rokah. Kmalu (nächstens) bi imel slediti tudi Krajnčev nemško-slovenski »Namenbüchel«.⁶⁷ Toda dobra dva meseca pozneje (21. marca 1851) je pisal zopet Slomšek, da je predložil namestništvu poleg malega berila in malega katekizma tudi abecednik.⁶⁸ Da je mislil s tem slovenski abecednik in ne morda slovensko-nemškega, pove že naziv, ker dvojezičnega vedno v pismih imenuje z nemškim imenom (Namenbüchlein). To pa je potrdil še sam proti koncu istega leta (2. novembra 1851), ko je poslal Vodušku nekaj izvodov malega katekizma in mu sporočil, da je tudi abecednik za slovenske šole s črkovnimi tabelami — gotov. Do-

⁶⁴ AZN I., 130 sl.

⁶⁵ »Slov. Uč.« (letošnji), str. 69.

⁶⁶ AZN I., 134.

⁶⁷ AZN I., 138.

⁶⁸ AZN I., 143.

stavil pa je še, da bo tudi slovensko-nemški »Namenbüchlein« kmalu izšel v veliko jezo enostranske slovenske stranke.⁶⁹

Toliko nam pove Slomšek v svojih pismih. »Mali Blaže« je izšel l. 1849. V tem je Slomšek očitvidno črtal, kar bi moglo odpasti. Ko pa je kmalu nato izpustil v »Malem Blažetu« molitve in dostavke o rokodelstvu, je imel v rokah že nov rokopis, kajti (tiskani) Mali Blaže ima v resnici nekatere molitvice,⁷⁰ o rokodelstvu pa tudi v njem ni nikakih sestavkov. S tem je bil torej pripravljen nov rokopis, ki ga je Slomšek deloma okrajšal (ko je nekatere stvari izpustil) in to je pač bil iz Malega Blažeta nastali abecednik, ki naj bi se 6. januarja 1851 že dobil v Celju. Ker je Mali Blaže izšel dobro leto prej, ne bi imelo smisla, da bi Slomšek šele sedaj zanj izpraševal, ali se že dobi. Končni abecednik pa to tudi ni mogel biti, ker je tega Slomšek šele dobra dva meseca pozneje predložil namestništvu.

Težko je povedati, kateri abecednik je Slomšek s tem mislil. Iz gornjih podatkov lahko sklepamo, da je bil krajši kakor Mali Blaže (ki je obsegal 80 strani), in da ni vseboval nikakih molitvic in nikakih sestavkov o rokodelstvu. Iziti je moral na koncu leta 1850 ali prav prve dni leta 1851.

Simonič pozna za leto 1850 dva abecednika za šole na kmetih, po 32 strani.⁷¹ Tu pride v poštev kvečjemu prvi (8°, gajica), ker je drugi (16°) tiskan v bohoričici. Slomšek pa je naglašal potrebo novega abecednika prav zato, ker so izhajali listi in uradne okrožnice v ilirski pisavi, v šolah pa so se še neprestano učili stare.⁷² Vendar teh abecednikov doslej še nisem mogel dobiti, zato mora za sedaj ostati le pri domnevi. (Dalje.)

⁶⁹ AZN I., 149.

⁷⁰ »Mali Blaže«, 71 sl.

⁷¹ Simonič, Slov. bibliografija, 3.

⁷² »Slov. Uč.« (letošnji), str. 66 sl.

ČLOVEK ČLOVEKU

Zivimo pod težkim bremenom starinskih shem, oгуljenih predstav, ponarejenih slik o resničnosti in težko se je prebiti skozi te mračne prostore do neposredne in jasne resnice: da bi človek moral biti človeku prav za prav človek, ne delodajalec in da je človeško izravnnavanje tega sramotnega razmerja prvi predpogoj vsakega nadaljnjeга človeškega razvoja in napredka.

Miroslav Krleža »Evropa danes«.

Prof. A. Klementina — uršulinka v Ljubljani

Kulturno-pedagoški pomen knjige »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«

Učni predmeti.

Glavni predmet, ki se mu posveča največ pažnje in nege, je jezikovni pouk, ta preljudi slovenski jezik, o katerem pravi v povestici umirajoči

Blažetov oče, »da ni človeku nič slajšega, kakor materin jezik«. Zato želi »po slovenje dušo Bogu izročiti, kakor je po slovenje kot dete ateja in mamó klical«.

Jezikovni uk obsega: čitanje, pisanje, slovnico in spisje. Čitanje se poučuje v nedeljski šoli po tedaj rabni metodi črkovanja ali slovkovanja.

Sicer beremo v predgovoru knjižice »Navod za mladost nedeljskih šol«, ki jo omenja Slomšek večkrat v svoji knjigi »Blaže in Nežica«, da je knjižica pripravna za metodo slovkovanja in glaskovanja in da je glaskovanje za naš jezik bolj primerno.²

Slomšek je ostal pri starejši metodi črkovanja. Očividno mu ni bilo na tem, kako se otroci nauče brati, ampak šlo mu je za to, da se nauče in da razumno čitajo. To je zahteval že za nižjo stopnjo. V vodilu za porabo Berila, ki ga je spisal pozneje, pravi: »Berejo li šolci lepo gladko, ter čedno glas povzdigujejo in polagajo, kakor jim kažejo ločnice, hitro spoznam, da učenci umejo, kar čitajo, in da učitelj ne hodi brez glave v šolo. Taka šola je srebrna. Ako povprašam šolarje, kaj, od koga in česa so brali, in mi razločno povedo: »od pridne Rozike, kako je rada v šolo hodila, pa tudi od Andrejčka potepuha — in se jim na licu vidi, da čutijo, kar pravijo, taka šola je zlata vredna.«

Pisanje uvrščamo navadno med ročnosti, a ker je podlaga pravopisnemu pouku — torej slovnici, in spisju, je prav, če govorimo o njem takoj za čitanjem.

Pouk v pisanju se bolj opira na metodo kot čitanje. Poučuje se tako, da se črke razstavijo v glavne dele, ki se posamič vadijo, potem pa zopet sestavijo v črke. Naravna posledica te metode je, da se morajo črke razvrstiti v skupine z istimi osnovnimi črtami ter da se obravnavajo v genetičnem redu. Malo abecedo je razdelil v 3 skupine: v črke, ki se nahajajo v srednji dolgosti — z ločnjem kot osnovno črto (srednjice), v črke, ki imajo svoje vrhe (zgornjice), in v črke s spodnjicami.

Prve tri ure pišejo učenci s kredo na črne tablice, četrto uro pa prično boljši učenci pisati že z gosjim peresom na papir.

Pouk v pisanju se vrši tako, da piše učitelj na šolsko tablo in razlaga posamezne oblike, nato hodi od klopi do klopi in pomaža šolarjem voditi neokretno roko.

Za Slomšekove dobe je bila v Nemcih močno razširjena metoda pisanja v taktu. Slomšek pa je ni sprejel in tudi vsaj v gibčnosti roke ne. Morda se mu je zdelo pisanje v taktu premehanično — on pa se je boril vprav proti mehanizmu v šoli. Da bi se vadili učenci v gibčnosti roke, pa tudi ni kazalo, saj so bili med njimi tudi odrasli, celo marsikak zakonski par, z okornimi, žuljavimi rokami, kako bi jih privadil gibčnosti, hitrim, lahnim

² Knjižice »Navod za mladost nedeljskih šol« ni spisal Slomšek sam, kakor misli dr. Medved v svojem delu o Slomšku, ampak šoštanjski učitelj Musi (Brinar in Bezjak). Pač pa se knjižica o Blažetu in Nežici na treh mestih omenja, iz česar se spozna, da je bila obče znana in rabljena za začetni pouk v branju.

kretnjam? Ne, za to mu ni šlo, samo pisati naj bi se vsi naučili, vsak po svoji zmožnosti, a sleherni vsaj toliko, da bi mu ne bilo treba se samo podkrižati pri gosposki. Ker je bilo število ur omejeno — vseh samo 40 na leto, tudi ni bilo drugače mogoče, kot da je bilo treba pri pouku zelo hiteti. Že s 5 vajo se pisanje zaključil. Konča pa se vprav ta vaja še z navodilom o rabi ločil.

Ker se uče Slomšekovi prvošolci samo čitati in pišejo šele drugošolci, pogrešamo v Slomšekovi šoli organske zveze čitanja s pisanjem. Kar je naglašal že prvi znanstveni metodik, Ratke, in za njim tudi Komensky, da je treba učiti čitanje samo v zvezi s pisanjem, tega Slomšek ni upošteval. Morda teh metodičnih nauk, ki so se vprav začetkom 19. stoletja med Nemci realizirali, ni poznal, ali pa se mu je zdelo potrebnejše, da se čim več ljudi nauči vsaj brati, saj mu je bilo brez dvoma za to, da bi ljudstvo v nedeljo pri službi božji lahko bralo iz molitvenikov. Zato je nastavljal branje pred pisanje, prvo leto so se morali vsi naučiti — če tega ali onega drugo leto več ni bilo v šolo, mu je dala ta vsaj najpotrebnejše: odprla mu je knjigo, zakladnico verske in življenjske modrosti.

Tudi slovnico je gojil Slomšek v svoji šoli, a samo toliko, kolikor je potrebna za pravilno rabo jezika v govoru in pisanju. Prav pri slovniškem pouku se nam zopet pokaže ekonomija časa. Ista tvarina iz slovnice se namreč ne jemlje najprej v slovenskem, pozneje pa, od 24. nedelje dalje, ko se uče drugošolci tudi nemščine, še v nemškem jeziku — ne, Slomšek lepo počaka in podaja glavne stvari iz slovnice šele pri pouku nemščine. Dotlej so slišali učenci samo pravila o rabi ločil in nekaj malega o slovenskem pravopisu, kakor: kdaj pišemo z veliko začetnico, da je treba pisati besedo tako, kakor se bere, ne kakor se ponekod grdo zavija, ko se sliši: vajs, gvala itd. — in še par drobnih stvari. Pri pouku nemščine pa pridejo na vrsto vse potrebne stvari iz oblikoslovja — iz stavkoslovja pa ne slišimo nič drugega kot o besednem redu v govoru ali »stavi besed«.

Kako se poučuje slovnica? Brinar pravi v svojem spisu »Slomšek kot pedagog«, da ni Slomšek prav nič krenil s tira, po katerem se je vtepala isti čas mladeži suhoparna snov v glave. Dolga vrsta pravil, sistematične tabele in raznovrstna znanstvena navlaka: to da je bila pot, po kateri je hotel pronikniti v bistvo jezika.

Ali ima prav? Samo deloma. Res je, da je podajal snov sistematično, pogosto na preglednih tabelah, a glede tega je pač treba imeti pred očmi njegov smoter: da si prisvoje učenci v razmeroma kratkem času bistvene stvari za razumevanje in rabo tujega jezika. A prazna shema ni nobena slovniška lekcija — če ne v začetku, najdemo pa na koncu ali krepak izrek ali mično primeri. Ko se uče 26. nedeljo spregatve nemškega glagola, jo primerja s korakanjem. »Kakor stopate, premenjujete. Hitreje ko stopaš, poprej si doma, glaje ko besede spremenjuješ, poprej boš tudi v nemščini doma.« Naslednjo nedeljo je v začetku ure v šoli truš. »Kaj pa imate danes?« se gospod učitelj v šolo prikregajo. »Po nemško smo prestopali in poskušali, kdo hitreje zna.« Na koncu ure pa dobe učenci zopet eno

kôpo takih »nerodnih« glagolov v trojni spremembi, ki naj se jih nauče za »lepo« nedeljo.

29. nedeljo se uče nemške sklanjatve — samostalniki krepke, šibke in še nepravilne sklanjatve pridejo na vrsto v kaj hitrem tempu — zato pa na koncu šaljiv pristavek: »Kdor mi prihodnjo nedeljo vse to dobro zna, ga ne dam za sto centov zlata.«

Za uvod k rabi pridevnikov slišimo: Ne bilo bi čedno, če bi ljudje goli hodili. Obleka diči človeka, samostalna imena pa priloži (pridevniki) oplešajo, da se ve, kako je reč lepa ali grda.

Pojmovanje predlogov pojasnjuje takole: Predloge polagamo pred druge besede, kakor prag pred hišo. Čez vsak prag v drugo sobo prideš; tudi po vsakem predlogu beseda drugače pada.

Nato se uče še nekaj nemškega »za žetev, da bodo tudi žanjice rajši nemškovala, kakor ljudi opravljale«. To velja dekletom. Fantje pa so se že prej naučili po nemško kositi. »Še jesti po nemško je treba« — da bodo znali prav naročiti in se jim ne bo godilo na Nemškem kot Krumpelnu, ki je moral tri skleda žgancev plačati in ga je bilo še sram. (Str. 155.)

Snov iz oblikoslovja zaključí s pojmom veznika in medmeta. »Vezniki vežejo besede ali govor kakor kite ude našega trupla, da se ne razgubijo.« Medmete pa rabimo, kadar od veselja ali žalosti zakličemo.

Kdo bi trdil, da je bilo učenje slovnice res tako suhoparno?

Malo čudno se zdi vendarle, da je slovniški pouk omejen skoraj samo na nemščino. O slovenski sklanjavi ali spregatvi ne podaja nikakih pravil, slovenske oblike stoje le kot prevod poleg nemških. Ali mu je bil morda pouk nemščine važnejši kot pa pouk materinščine? Nikakor! Stvar je le taka, da za učenje tujega jezika nujno rabimo slovnice, dočim je za jezikovno izobrazbo v materinščini bolj primerno vežbanje v jezikovnem čutu. Otroci prineso materino govorico že od doma s seboj, treba jih je torej le bolj opozarjati na to, kako se to in ono lepo v knjižnem jeziku pove. Slomšek se iz grobih oblik narečja rad ponorčuje. V šoli se morajo učenci naučiti lepo govoriti in pisati, in da jim vzbudi veselje in zanimanje za pravopisni pouk, jim prečita za uvod našemljeno pismo neukega človeka, polno gorostasnih jezikovnih napak: »Moj lubbrat, ti vajs... naj te lebo nabrusim (naprosim)! — srov (zdrav)! bodi toj brad Jur.«

To nas vodi od slovniškega pouka k spisju. Kako mesto zavzema v Slomškoví knjiži? O prostem spisju ni ne duha ne sluha. Kako tudi? Saj ne smemo izgubiti izpred oči, da je knjiža obsegala snov za nedeljske šole in da je bila predvsem praktično življenjsko usmerjena. Da bi učenci v šoli sestavljali povestice in razpravice, za to ni bilo časa. Pač pa so se vadili v tem, kar jim je bilo za njihove življenjske razmere nujno potrebno: v sestavljanju pisem, v obrtnem in trgovskem spisju. Za to je sestavil Slomšek celo vrsto različnih vzorcev. V vseh se naslanja na življenje, na primerih, ki so otrokom znani iz domačega gospodarstva, pojasnjuje razne oblike obrtnega spisja. Tako sestavljajo v šoli: konto, dolžno pismo, kvitengo, skazengo (Empfangsschein) in testament.

Da bodo znali tudi privatna pisma pravilno pisati, jim da natančnih navodil, »kako se pismo naredi«. A kar uči z besedo, pokaže takoj tudi na zgledu. Še naslove za ljudi raznih stanov določi: za kmetske ljudi in za mestne, za gospode žlahtnega rodu in za duhovnike, za cesarsko gosposko, za omoženo in za samico. Vsakega se drugače nagovori, tega »onika«, kar je bolj »štmano«, onega vika, kar je pa bolj prav. Sploh razvidimo iz vseh teh podrobnih določil v sestavljanju in obliki pisem, da so bile zahteve glede tega v oni dobi mnogo večje kot dandanašnji, ko se je stvar močno poenostavila. (Dalje.)

Ema Deisinger

Slomšek — Pestalozzi

Pestalozzijev in Slomškov naravni umetniški čut

(Nadaljevanje.)

Da se čimbolj približamo pravilnemu umevanju velikega vzgojnega dela obeh vzgojnih modrecev ter primerjamo med seboj žlahtnost in izvirnost pedagoških idej Slomškega in Pestalozzija, globočinske in višinske točke njunih vzgojnih projektov in ciljev, ogledimo si poprej pri obeh oni najsubtilnejši stvarniški element, ki je inspiriral obema njun »veliki tekst« pedagogike.

Pestalozzi je bil v svojih najresničnejših človeških čustvih plah, neokreten, brez samozavesti, otroško preprost in nebogljn, a vendar bogat. V zibelko mu je dobra vila položila poseben dar: naravni u m e t n i š k i č u t. Pestalozzi bi se nikdar in nikoli ne dvignil iz povprečnosti in bi nikdar ne izpolnil svojega vzgojnega poslanstva, ako bi osnovni navdih za njegovo tvornost in storitev ne prihajal iz te prirodne in vrojene mu umetniške dispozicije.

Pestalozzijska osebnost ma svoj center in težišče v podzavestni, načinski, senzibilni in iracionalni plati človeške narave. Pestalozzi je bil genij srca; bil je kaj poslušen temu notranjemu vzpodbujevalcu, kateri ga je gnal v preprosto veličino požrtvovalnosti in dejanja. Umetniški čut v zvezi s tem gnanjem srca je vtisnil njegovemu vzgojnemu delu pečat veličine in moči. Tu je prav za prav globina in teža Pestalozzijskega vzgojnega poslanstva in skrivnost njegovega uspeha.

Soyaux, Pestalozzijev sotrudnik, poroča o Pestalozziju: »Gonilna sila njegovih misli in idej se neprestano menjava; on živi bolj v sebi kot izven sebe, bolj v s n u, ko v svetu realnosti in resničnosti... Zdi se, kakor da govori rajši iz svojih čustev ko iz sile razuma svojim prijateljem in učencem.«

Pestalozzijev umetniški čut nima sicer tiste bogate skale pesniškega nastrojenja kot je to pri Slomšku, vendar intuitivno prestreza s tem svojim notranjim čutilom vse tiste nezmotljive slutnje in tihe navdihe, ki so vsej Pestalozzijski osebi dejali prives genioznosti.

Pri Slomšku je ta umetniški čut najčistejše zlit z najobčutljivejšimi strunami notranjega življenja, da odraža vso širino in višino tonov ter vsak odmev; obenem je imel Slomšek to sposobnost, da je umetniški čut pravilno na strunah nategnil, da je bil zvok jasen in čist ter da ni hromil sile duha. Njegov talent je bil zastavljen tako, da je pričal o harmonizaciji velike kompozitorske sile duha in srca.

Pri Pestalozziju pa so bile te strune srca preveč nategnjene in napete, moč fantazije priklenjena k srcu.

Pestalozziju je sam odkrito priznal, da je živel sredi svojega bednega in samotarskega življenja iz skrivnostne plastike svojih čustev, od koder so po-

švigavala in se pobliskavala nadmočna navdahnjenja. »Gotovo je čudovito,« izpoveduje Pestalozzi, »da ideja, ki se mi poraja sredi tega mojega puščobnega in preprostega življenja kakor utrinek iskre sredi temne noči, nosi že v svojih zmetkih tisti pekoči ogenj, ki ima moč objeti in obsvetliti vesoljno človeštvo —« »Ideja ljudske izobrazbe je vstala v meni v vsej pomembnosti, veličini in moči ter se čustveno vteleševala v vsaki besedi, ki sem jo izpregovoril.«

Ni pa bilo dano Pestalozziju, da bi se svojemu domisleku približal na krilih dedukcije, da bi z logično dedukcijo dajal svojim navdihom miselno polnost in podlago. Nezmožen abstraktne dedukcije, ki bi dajala njegovim zasnutkom blesk znanstvenega dognanja, je bil srčno vesel, da se mu njegov naravni umetniški čut vedno tako dobro obnese in mu je najzanesljivejši kašipot v obljubljeni deželo pedagoških odkritij. Sel je vedno za tem kašipotom svojega srca, ne da bi ga — kakor sam pravi — žejalo po sadu z drevesa spoznanja. »Ta sad,« pravi Pestalozzi, »je zame in za osobitost moje narave naravnost prepovedan.«

Nekaj let je Pestalozzi sicer nosil na vzpodbudo svojega prijatelja in sodelavca Niedererja težko »filozofično opremo«, toda vržel jo je s sebe takoj, ko je spoznal, da ta oprema nikakor ni zanj. Počasno, z veliko muko in nejevoljo, s skrajnim naporom svojih sil, ped za pedjo se je moral boriti, da je svojim notranjim spoznanjem in razodetjem, ki so se utrinjala iz globlin njegovega bitja, dajal na zunaj kolikor toliko znanstveno lice in filozofični takt. Toliko samospoznanja pa je vendarle imel, da se je zavedal, kje tiči moč in torišče njegovega požrtvovalnega dela, — namreč med zapuščeno mladino. Njegovo vzgojno delo je bilo v sirotišnici, oziroma v zavodu za zapuščeno deco. Osupniti moramo spričo njegove velike skrbi in pozornosti za zapuščeno deco, osupniti nas mora njegova velika, brezprimerna požrtvovalnost, njegova zgledna potrpežljivost, njegova elementarna, srčna ljubezen do bednega človeštva, s katero leči najhujšo bolečino zapuščene dece: njeno človeško ponižanje in sirotinstvo.

Živ in resničen je bil torej Pestalozzijev navdih ustanovitve sirotišnice, postavljen popolnoma v meje njegovih naravnih zmožnosti. Ta navdih se mu je ideološko zarisal v um in srce. Svojemu zvestemu pomočniku, ekonomu in prijatelju Schmidu je poročal o tem svojem navdihu in načrtu. Schmid pa ni hotel o tem ničesar slišati, ne ga poslušati. Z naravnost tragično sugestivnostjo pritiska Pestalozzi na Schmidu, a Schmid se mu umika, se pomika okrog mize, Pestalozzi pa za njim in ga lovi. Tekanje okrog mize je postalo že smešno-žalostno. Pestalozzi videč, da ga Schmid noče počakati, da bi mu do konca povedal o svojem načrtu in da bi se skupno pomenila o izpeljavi tega plemenitega načrta, potegne brž čevlji z noge in ga vrže Schmidu v hrbet, nato še drugega.

Ta dogodek nam jasno razkriva Pestalozzijev tragični boj za njegove ideje, ki jih ne more izčrpno predstaviti v kaki logično tehtni opravi; vse preveč se zde fantastične, da bi bile sprejemljive v svoji veličini. Zadrževana moč genija, ki išče iztoka v zunanjem ozračju nenaklonjene okolice, je bila preveč napeta, da bi se ne sprostila v pravkar orisanem steničnem afektu.

Dočim je Slomšek presijal življenjsko stvarnost z notranjim ognjem svojega genija, z ognjem oblikovalca-umetnika, je bil Pestalozzi notranje slep za objektivno življenjsko stvarnost ter je hitro zapadel čustvenemu pretiravanju.

Slomšek si je s svojim umetniškim čutom podredil življenjsko resničnost in jo nadvladal, da je dobivala ob njegovem geniju nov obraz in obliko. Pestalozzi pa je zapadel moči svojega lastnega genija in tičal v ognjeniku svojih lastnih čustev. Zato je bil Pestalozzi kaj malo sposoben za vodilno življenjsko vlogo in samostojno življenje ter je ostal v tem oziru vse življenje nebogljjen kakor otrok.

Če tudi je delal po svojem čudovitem notranjem nareku, je bil vnanje in notranje vendarle navezan ves čas na pomoč svojih prijateljev. Brez pomoči svojih prijateljev se prav za prav ni mogel nikoli znajti v najpreprostejši situaciji kakega življenjskega okolja. Sicer je to čisto osebni, človeški problem Pestalo-

zzija, vendar je to potrebno navesti, da bolje razumemo Pestalozzijevo celotno osebnost.

Ko je bil nekoč Pestalozzi povabljen k neki zelo ugledni švicarski družini v Beuggen na obed, katerim prilikam se ni mogel izogniti, je vzel s seboj tudi svojega zvestega Schmida. Vpričo vse zbrane gospode in ravnatelja Zellerja on-dotnega vzgojnega zavoda je Pestalozzi čisto prostodušno in z otroško preprostjo vprašal Schmida, če sme vzeti še kaj od ponudene jedi. »Schmid, darf i no e chli ha?« (Schmid, darf ich noch ein wenig haben?) Gostje so se namuznili, Schmid pa ga je zavrnil: »Nei, jetz isch's gnung!«¹

Kakor na svojo vnanost Pestalozzi ni veliko dal ter bil v tem pogledu precej zanemarjen, tako tudi ni poznal najpoglavitejših pravil lepega vedenja, da bi na zunaj čuval dostojanstvenost svoje osebe in tisti respekt, ki je nujno potreben za avtoriteto.

Celo v pričo gostov na izprehodu po vrtu se Pestalozzi ni mogel vzdržati in premagati, da bi neprestano ne mečkal in ne grizel svoje pentlje, ki mu je visela na ovratniku. Pestalozzi je imel to svojo grdo razvado, da je potiskal konic svoje dolge viseče pentlje v usta in jih zvečil kakor otrok, kar je šolskim otrokom prizadejalo obilo veselja in zabave, da so ga nagajivo oponašali.

Kako ves drugačen, možat, odločen, discipliniran in posebljena avtoriteta je bil Slomšek. V tem oziru je odveč in neumestno vsako primerjanje s Pestalozzijem!

Slomšku ni bilo kakor Pestalozziju krmilo delovanja in početja čuvstvo in nagon, ampak duh. Slomšek je bil velik an duhá. Dasi je v svoji umetniški darovitosti problem intuitivno zajel, vendar ni bil tako čuvstveni zanesenjak kakor Pestalozzi, ampak je predmet svojega odkritja osvetlil z jarko lučjo svojega uma ter mu določil smer in silo razvoja. Pri Slomšku ne naletimo na sanjarske depresije, katerim Pestalozzi ni mogel odoleti, ne se jim krepko postaviti v bran, temveč je Slomšek svojemu vizijskemu doživetju takoj koordiniral umsko spoznavo.

Nadaljnja posebnost Slomšekovega genija je, da ni živel kakor Pestalozzi samo od zbranega in nakopičenega bogastva podzavesti, temveč ga je žejalo, silno žejalo po objektivni resnici umskega dognanja in spoznanja.

Z ostrino svojega uma je odstranjeval lažnive, moteče sence, da je prišel vedno do živca, do stržena stvari ter tako svojim navdihom služil tudi z oblikovalno močjo svojega duha.

Umetnost mu je bila tudi vzgoja človeka, in v tej posesti umetnosti je bil izvoljenec kakor Pestalozzi. Ni pa slonel na tej umetnosti s potencirano čuvstvenostjo onemoglega genija kakor Pestalozzi, tudi ne z gospodujočim intelektualizmom (kajti potem ne bi mogli govoriti o umetniškem čutu Slomškega), temveč je kakor Goethe svoj duševni in duhovni svet spajal v sintetično harmonijo ter se kot velikan duhá in srca dvignil do žarišča umetnosti in duhovnosti, do tiste plodne dejanstvenosti življenja, da je slično kakor Goethe pokazal vse vrline svoje osebnosti kot vzgojitelj, pesnik in slovstvenik.

Slomškova najprvobitnejša nadarjenost, izvirajoča iz vrojenega mu umetniškega čuta, je bila pesem, poezija. Slomšek bi se nedvomno lahko razvil v najpomembnejšega, največjega slovenskega pesnika, ali njegov etos se ozira predvsem na viške in vzore plemenite in svete človečnosti, zato je svojo umetniško ustvarjajočo silo osredotočil na vzgojo slovenske mladine ter na narodni in verski apostolat.

Slomšek je kot mož jeklene volje in izredne odločnosti resno pretehtal vsak načrt, se oziral na vse potrebe ljudstva ter ni bil kakor Pestalozzi »slep« za drobne realne vsakdanjosti življenja.

¹ Brošurica: Jahresfeyer der freiwilligen Armen-Schullehrer-Anstalt zu Beuggen, von Christian Heinrich Zeller, 1827.

V vsem Slomškovem življenju se nam odkriva njegov bogati duševni razvoj, odkriva njegova delovna življenjska pot, polna bogatega sadu izkustva, njegova jasnovidnost za vnanje potrebe, v njegovih spisih je nagromadeno toliko gradiva, ki nam priča, kako vestno in temeljito se je Slomšek lotil vsake naloge, tudi gospodarskega urejevanja, polagal o najmanjši stvari točen račun ter vestno vse zabeležil, kako globokoumno je prodril do dna slehernemu problemu, se ne ustrašil nikakih težav, da je udeležil in izpeljal svoj načrt, z božjo pomočjo je podvzel tudi prenos šolijskega sedeža iz St. Andraža na Koroškem v Maribor, ne pa da bi neobgleno kakor Pestalozzi bil obupno odvisen od svojih prijateljev. Slomšek je bil v vsem umetnik, ki je izžareval čudežno moč svojega genija v vsaki storitvi. Notranje buden in ne zasanjan kakor Pestalozzi, čeprav je s svojim umetniškim darom stvar neposredno uzrl, je vznike svojih idej tudi znanstveno-strokovno krepko podzidal.

Svojo temeljito naobrazbo je neprestano do sive starosti širil in se dopolnjeval v znanstveni kulturi, da je lahko vsakemu, še tako perečemu tedanjemu problemu kot cerkveni učenik in nadpastir pošteno pogledal v oči.

Slomšek je kakor veliki pesniški um Goethe izkopaval iz življenja samega modre nauke ter nam kot modrec in mislec podal tekom svojega življenja nešteto jedratih prislovic in globokoumnih esejev. Iz njegovih potopisov je razvidno, kako mu je bil vsak dogodek in kraj neizčrpen vir miselnih, vzgojnih in kulturnih pobud, s kakšno pravično kritičnostjo je sodil o ljudeh, o njihovem značaju in krajevnih razmerah, kako ostro in budno je privil svoje oko etičnim, človečanskim, kulturnim in moralnim vrednotam, kar daje njegovem potopisnim esejem trajno vrednost.

Šele s poudarkom posebnega umetniškega čuta Slomškega bomo razumeli izvirnost Slomškovih pedagoških idej, silo njegovih stvaritev in globino ter širino njegovega vzgojno-umetniškega razmaha. (Dalje.)

Listek

F. Lužar

† Ljudevit Stiasny

Med šolskimi nadzorniki, ki so se zavzeli, da bi praktično uredili osnovno šolstvo, se je izredno žrtvoval nadzornik Ljudevit Stiasny. Njegovo delovanje je dobilo poseben razmah v krškem in litijemskem okraju in je seveda vplivalo na drugo šolstvo v Sloveniji. Poleg šolstva mu je bilo še posebno pri srcu domoznansko, turizma in potovanje v večjem obsegu po širnem svetu. Ko je po kratkem službovanju v Bohinju (l. 1882) dobil učiteljsko mesto v svojem rojstnem kraju Kamniku, je izdal (l. 1894) zemljepisno-zgodovinski spis tega mesta, in sicer za šolske namene — za domoznanski pouk učiteljem v okraju. Knjigo je ocenil prof. S. Rutar v Učiteljskem Tovarišu 1894, str. 186. »Učiteljski Tovariš« za l. 1891 in 1892 je prinašal njegove članke »Podobice v Abecedniku«. Za vsako črko takratnega abecednika je bila postavljena snov za pripovedovanje in nazorni nauk, da je imel učitelj s tem več domačega gradiva pri rokah. Sicer so izšli prilično še razni drugi njegovi članki v šolskih listih. — V jeseni l. 1894 je prišel Stiasny v Radovljico ter bil na okrajni učiteljski konferenci v Kropi dne 31. julija 1895 izvoljen za zastopnika učiteljstva v okrajnem šolskem svetu. V Radovljici je bil zelo zavzet za potovanje in se pripravljal za odhod v Rusijo, kamor je res odšel s kolesom ter jo široko prevozil. Opis o tem kaže knjiga »V Petrogradu«. Poznejša leta je potoval še po drugih delih Evrope, bil je tudi v Aziji in Afriki. Tako si je obzorje jako razširil, pridobil pa tudi velikopoteznost

za kak napredek v šolskih stvareh. Njegovi potopisi kažejo obsežno poznavanje kulturnih in drugih pokrajinskih razmer v raznih deželah, saj je tudi dokaj žrtvoval za spise in vire, ki so mu bili potrebni za orientacijo v dotični deželi. Potopisi so bili priobčeni v Koledarj družbe sv. Mohorja, v »Planinskem Vestniku« in drugod; večja potovanja so navedena v brošuri »Ob 25 letnici Pedagoškega društva v Krškem«. — Iz radovljiškega okraja sem jaz odšel v litijski, Stiasny je pa prišel l. 1901 za menoj v isti okraj v mojo bližino, in sicer za nadučitelja v Zagorju ob Savi. Že marca prihodnjega leta je bil postavljen za okrajnega šolskega nadzornika v krškem in še v litijskem okraju. Tu je prinesel v šolsko delo novo življenje — nastopil je med takratnim pokretom Herbart Zillerjevih formalnih stopenj, kakor jih je povsod dosledno zahteval deželni šolski nadzornik Franc Hubad. S tem pokretom je nastalo skrajno vznemirjenje med učiteljstvom, pomiril ga je šele ravnatelj mariborskega učiteljskega Henrik Schreiner na velikem učiteljskem zborovanju v Ljubljani dne 8. aprila 1903. Dve leti je trajala zaradi formalnih stopenj ostra polemika med Hubadom in V. Bežkom v »Popotniku«, l. 1903 in 1904. Danes je ta pokret, ki je rodil pri nas tudi razne nespametne kvalifikacije in preganjanja učiteljev, pač pozabljen. — S Schreinerjevim spisom »Analiza duševnega obzorja otroškega in dušeslovni proces učenja. Nauk o formalnih stopnjah« (1903) je prišla doba za večjo pozornost na otroško dušeslovje. Tako analizo je izvršil Stiasny za šolske otroke krškega okraja v šol. l. 1906/7. Referat je priobčil v svojem konferenčnem poročilu za l. 1907.

V tistih letih se je pripravljalo izboljšanje ponavljalne šole ter je deželni šolski svet l. 1902 izdal »Načela za obči učni načrt ponavljalne šole«. Najbolj se je pa za reformo te šole zavzel nadzornik Stiasny, da jo je spremenil z novo privlačno učno stvarino v nekako kmetijsko-nadaljevalno šolo. Ta šola bi naj pripravljala na boljše domače gospodarjenje in razumno kmetovanje. Stiasny je otvoril to reformo z obširnimi predavanjem »O preosnovi naše ponavljalne šole« na zborovanju »Slomškove družbe« l. 1909. Predavanje je bilo natisnjeno v »Slovenskem Učitelju« l. 1909, izdal in založil ga je tudi sam v zvezi z več drugimi predavanji v posebni knjižici z naslovom »Predavanja učiteljev krškega in litijskega okraja v šol. l. 1908/9«. Takrat je Stiasny pogumno tole povedal v ponavljalni šoli: »Ponavljalna šola je podobna bolniku, ki hira že desetletja, je mučilnica za učitelje in učence«. Šolsko delo naj bo praktično, naj bo učilišče, kjer dobivajo gojenci veselje za koristno in plodono delo. Poudarjal je nadalje, da je važna za te šole učna snov, ki obsega sadjarstvo in drugo delo, potrebna pa tudi preosnova računstva iz praktičnih vidikov. Te ideje niso ostale samo v besedah predavatelja. Sledila je sestava knjig »Berilo za ponavljalne šole« in »Računica za ponavljalne šole«. Predmetne stvari so bile sestavljene s sodelovanjem vsega učiteljstva in raznih strokovnjakov, preizkušene na zborovanjih in hospitacijah po raznih šolah. To kažejo že prej pripravljene knjige, ki obsegajo »Zbirko učnih slik« in »Učne slike za ponavljalne šole«. Kako naj se pouk v ponavljalni šoli koncentrično vrši, je pojasnil s člankom v konferenčnem poročilu za l. 1914. Za samostojnost v spisu je priredil knjižico »Zbirka prostih spisnih nalog učencev krškega in litijskega okraja«. V vseh njegovih spisih najdeš pobudo za praktično delo na vasi ali na deželi. Vse zveni kot lepa pesem o domači grudi in zdravju domovine. Tok poznejših reform je pač to in ono gradivo predruščil, a jedro je v obče tako, da se ga lahko vedno upošteva. Posebna navodila za razno šolsko delo so izšla tudi v tisku kot letna »Konferenčna poročila«. A to niso bila zgolj poglavja o kakih bežnih uradnih odlokih, temveč preizkušene pobude za ravnanje pri raznih šolskih predmetih. Tako ima »Konferenčno poročilo« l. 1903 med drugim naslove: Šolstvo našega okraja, Učila, Lokalne učiteljske konference, Šolarske knjižnice, Vprašanja in odgovori, Disciplina, Nazorni nauk, Zakaj učenci, ki se toliko učijo, tudi malo obdržijo, Kako dosežemo samostojnost učencev pri računanju, Zemljepisje in drugi predmeti, Teze referatov i. dr. Večkrat so to kar dolgi članki, na vseh koncih je vmes mnogo

citatov iz priznanih pedagoških knjig. V poročilu l. 1907 je pomenljiv članek o izobrazbi naroda, kjer je predstavil, kako naj se organizirajo poljudno-poučna predavanja in roditeljski sestanki s skioptičnimi slikami. V konf. poročilu iz l. 1919 navaja šolske spomine iz preteklih (vojnih) dni, govori o zemljepisnem in zgodovinskem pouku v Jugoslaviji in o nadaljevanju narodne izobrazbe po svetovni vojni. Na strani 11 tega poročila je predlagal naslednje za »šolski muzej«: »Ko sem se vrnil l. 1900 iz svetovne razstave v Parizu, sem priporočal (gl. Popotnik 1901 str. 10), da naj se v Ljubljani ustanovi pedagoški muzej po zgledu pedagoškega muzeja v Parizu. Lepa zbirka učil na I. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani, ustanovljena od ravnatelja Jakoba Dimnika v Ljubljani, bi se lahko razširila v pedagoški muzej. Razven navadnih učil, pa bi šolski muzej moral imeti več dobrih skioptikonov in izdatno število serij za skioptiška predavanja. Šolski muzej bi potem posojeval učiteljem te aparate, posebno pa razne serije z besedilom. Ako razpolagata krški in litijski okraj čez 12 skioptikonov ter imata nad 30 serij in več kakor 1000 fotografičnih slik ali diapozitivov, bi bil čas da se v stolici naše Slovenije v beli Ljubljani smotreno uredijo poljudno — poučna predavanja po učiteljih v vseh krajih Slovenije.«

Leta 1924 se je Stiasny po upokojitvi nastanil v Ljubljani. Že tretjič sva bila blizu skupaj in se zopet večkrat pomenila o vprašanih šolskega pouka, saj je bil 20 let moj šolski nadzornik, še enkrat toliko let pa tovariš. Kot upokojenec v Ljubljani se je on še rad zanimal za najnovejši pokret delovne šole. Pri tem je našel že davnega pobornika take šole v Rusiji — pri Tolstoju. O tem ruskem pedagogu je sestavil jako zajemljivo razpravo, zraven pa nekako izpoved svojega nadzorniškega ravnanja. To razpravo je v rokopisu večkrat čital pred menoj, da sva skupaj primerjala nemško delovno šolo z nazori Tolstoj. Pri takratnih uredniških razmerah nisem mogel te razprave priobčiti v »Slovenskem Učitelju«, ker je bila zelo dolga. Izšla je pa z naslovom »Lev Nikolajevič Tolstoj kot pedagog« v »Popotniku« skoraj v celem letniku 1927/28. Tu je Stiasny točno osvetlil Tolstoja pedagoške poskuse na šoli v Jasni Poljani, ustanovljeni l. 1849. Moderni nemški pedagogi Scharrelmann, Kerschenteiner i. dr. so šli proti istemu cilju, ki ga je iskal že Tolstoj — potom samoustvarjanja. Stiasny je zato v razpravi pristavil (na str. 14) sledeče besede po pisateljici Steinhäus iz Moskve: »Misel nastavitve pouka na domovje, na najbližnje okolje, samodelavnost otroka, potreba zanimivega pouka in oprostitev pouka od preobilice snovi — ali niso to problemi, ki jih je razmotrival Tolstoj v svojih pedagoških spisih? Ali ni skušal Tolstoj rešiti vsa ta vprašanja v svoji svetovno znani šoli na Jasni Poljani? In če se je to zgodilo z drugimi besedami ali ni to prav za prav isto?« Tolstoj je večkrat prepotoval Nemčijo, Francijo in Svico, a tamkajšnje šolstvo mu ni ugajalo. »Samo učenje na pamet, preplašeni, popačeni otroci,« je zapisal v svoj dnevnik. Povedal je odkrito, da delajo učitelji s silo (tudi s šibo) pod imenom »metoda«, zavrgel je ves zapadni sistem, zato so pa Tolstega večinoma odklanjali. — V razpravi o pedagogiki L. N. Tolstega je Stiasny tudi (na str. 263) odkrito priznal splošno zmoto, kako smo 40 let po prvi izdaji Tolstoja pedagoškega časopisa »Jasna Poljana« sprejeli v Mariboru in Ljubljani Herbart-Zillerjeve formalne stopnje. Sprejeli smo pri nas tudi z veliko vnemo Janežičevo učno sliko »Mačka«. Nismo se namreč zavedali, da tvori ta učna slika za podeželske šole več ali manj formalistično navlako (str. 237). O zadevnih hospitacijah, formuliranih stavkih, o risanju brez pik na prazen papir in drugem dostavlja Stiasny na koncu te razprave prav spomina vredne odstavke. Torej je bil med modrimi šolniki, ki se niso bali priznati, da potujejo po zmotah k resnici. Za odlikovanja in priznanja se ni zanimal, šel je po svoji poti dalje in uvajal, kar je kje spoznal za dobro. Leta starosti ga niso motila, da se je še kaj razvedril v planinah — še kot 70 letnik v Tatrah — sicer pa pomudil pri učiteljih. Svojo življensko pot je končal v Slovenjgradcu dne 5. marca. Iz njegovega delovanja je to, kar sem tu napisal, samo odlomek. Njegova dela in pota mu bodo ohranila prav časten spomin.

Velikonočno zborovanje Slomškove družbe

Nad 400 učiteljev in učiteljic iz vse Slovenije je prihitelo 14. aprila v Ljubljano na tradicionalno velikonočno zborovanje organizacije katoliškega učiteljstva Slomškove družbe. Iz najbolj oddaljenih krajev so prišli, celo iz Prekmurja. In tako se je zgodilo, da je bilo to zborovanje Slomškarjev in Slomškaric takšno, kakršnega organizacija že dolgo vrsto let ni doživela.

Ob 9. uri so se zbrali Slomškarji v frančiškanski cerkvi ter prisostvovali službi božji, med katero je na koru krasno prepeval učiteljski pevski zbor Slomškove družbe.

Ob 10. uri pa je bilo v beli unionski dvorani zborovanje, ki ga je vodil dolgoletni zaslužni predsednik organizacije, sedanji banovinski šolski nadzornik g. Štrukelj. Dvorana je bila nabito polna. Poleg katoliških učiteljev in učiteljic se je udeležilo zborovanja zelo mnogo duhovščine, dalje številna skupina redovnic-učiteljic, zastopniki Profesorskega društva, Krščanske šole, mnogo staršev itd. Zborovanje pa je počastil s svojo navzočnostjo tudi prevz. g. škof ljubljanski dr. Gregorij Rožman, kateremu so zborovalci ob prihodu v dvorano priredili tople ovacije. Prosvetno oblast je zastopal banski inšpektor prof. Dolenc.

V toplih besedah je ob uvodu pozdravil zborovalce predsednik Štrukelj in nato podal besedo gđc. Lebarjevi, ki je referirala o temi »Apostolat katoliškega učitelja kot človeka«. V lepih izvajanjih je predavateljica pojasnila, zakaj naj se v današnjem času katoliški učitelj udeleži predvsem kot človek in ne kot inteligent. Področij, kjer naj se udeleži ta apostolat, je poleg šole še vse polno: družina, soseščina, okolica, država in Cerkev. Današnji čas zahteva od katoliškega učiteljstva odličnih pogumnih ljudi in iztrebiti je treba ono mlačnost, ki se je dandanašnji toliko opazi. Učitelj in učiteljica se morata opredeliti: ali-ali. — Priznana predavateljica je žela za svoj globok in temeljit referat zaslužno odobravanje.

Izčrpno je nato poročal o stanovskih učiteljskih zadevah referent za osnovno šolstvo v prosvetnem ministrstvu g. Erjavec. Pomudil se je obširno pri vseh perečih točkah, ki danes zanimajo in obenem tarejo naše učiteljstvo, to so: napredovanja, postavitve in premestitve. Njegova izčrpna in temeljita pojasnila so razbistrila marsikatero vprašanje in zmoto. G. referent je tudi jasno očrtal načela sedanjega režima glede učiteljske politike, ki jamčijo predvsem, da se bodo popravile vse stare krivice, da pa se nove krivice ne bodo delale. Iz njegovih pojasnil smo med drugim zvedeli, da leži v ministrstvu 500 prošenj za nastavitev samo iz dravske banovine, od teh pa je mnogo slučajev, da so prosilci dovršili učiteljske že leta 1929 in še danes čakajo na službo. Na koncu je obljubil, da se bo na svojem važnem in odgovornem mestu v vsakem slučaju držal načel, ki jih je sedanja kr. vlada sprejela za svoja. — Zborovalci so njegovim, mestoma odločnim besedam burno ploskali.

Nato je toplo pozdravljen povzel besedo prevzvišeni g. škof dr. Rožman, ki so ga Slomškarji naprosili, da bi kaj povedal o svojem potovanju po Ameriki, s posebnim ozirom na ondotno šolstvo. G. škof se je povabilu radevolje odzval ter je v neprisiljeni, deloma resni, deloma šegavi besedi opisal svoje vtise o ameriškem šolstvu, kolikor je prišel z njim v stik. Zlasti se je pomudil pri slovenskem šolstvu in opisal njegove pomanjkljivosti. Njegova nadvse zanimiva izvajanja in sočen humor, v katerega je zavil nekatere svoje vtise, so zborovalci nagradili z dolgotrajnim toplim aplavzem.

Predsednik Štrukelj se je nato zahvalil zborovalcem za veliko udeležbo in okrog pol ene zaključil zborovanje.

A. L.

Dr. Franc Detela, Zbrani spisi. Uredil Jakob Solar. — Pravkar je izšel II. zvezek Detelovih Zbranih spisov. Obsega dve večji povesti: Prihajaja, Pegama in Lambergarja na 432 straneh. Družba sv. Mohorja v Celju, lastnica vseh Detelovih del, vabi prosvetna društva, knjižnice in zasebnike, da naroče našega odličnega klasika. Kdor naroči II. zvezek spisov do 31. maja 1936, dobi obsežni zvezek, vezan v platno, za 66 Din. Za to znižano ceno dobi zvezek tudi vsakdo, ki naroči celotno zbirko Zbranih spisov naprej. Redna knjigotrška cena po 31. maju in izven celotnega naročila pa je 88 Din. Zato takoj izpolnite naročilnico in pošljite 66 Din, zakaj kdor pošlje denar naprej, mu ne zaračunamo poštne. Mohorjeva družba je smatrala za svojo častno dolžnost, da izda Detelove spise v dostojni, velikega pisatelja vredni opremi, da ne ostane izločen iz vrst slovenskih pisateljev. Izdaja bo obsegala Detelova dela v časovnem redu njih postanka in bodo opremljeni z uvodi in opombami. Uvodi se bodo ozirali predvsem na zgodovinski postanek, literarno analizo in oceno posameznih del. Obširnejši življenjski opis in pogled na celotno Detelovo delo bo prinesel zadnji zvezek. Z opombami urednik razlaga neznane besede, tučke, citate, ki bi jih preprost bralec ne razumel, in opozarja na literarno zanimive krajeve in zgodovinske ali kulturne prilike, ki jih je imel pisatelj pred očmi ob spisovanju. V taki obliki so spisi za nas literarno sprejemljivi in važni, a obenem dostopni vsakemu bralec.

Izbor prekmurske književnosti. Spisal prof. Vilko Novak. — Broširan izvod stane za ude 9 Din, za neude 12 Din, v platno vezan izvod 18 Din, za neude 24 Din. — Slovenska krajina onstran Mure nam je še vse premalo znana. In vendar je živela ta najsevernejša slovenska zemlja tisoč let svoje posebno kulturno življenje do osvojenosti leta 1919. Ugotoviti je treba, da je prav Družba sv. Mohorja tvorila najmočnejšo kulturno in književno vez prekmurskih Slovencev s slovenskim narodnim jedrom. Dasi je bilo nevarno, biti Mohorjevo poverjenik in so n. pr. dr. Franca Ivanocyja napadali v budimpeštanskem parlamentu zaradi širjenja mohorjevih knjig, vendar kaže statistika tole: Mohorjeva družba je dobila med prekmurskimi Slovenci prve štiri člane (duhovnike) že l. 1871; v osemdesetih letih jih je bilo že blizu 200, l. 1902 jih je bilo že 351. Najnoveje so širili Mohorjevo knjigo dekan dr. Ivanocy, župnik Borovnjak, kmet Jožef Baša v Beltincih in njegov sin župnik Ivan Baša. — Mohorjeva družba je v svojo zbirko Cvetja uvrstila tudi »Izbor prekmurske književnosti«. Knjižico je priredil prof. Vilko

Novak, ki ji je napisal tudi uvod. Tu je prvič v slovenščini podana v lahki obliki izčrpna označba prekmurskega narečja. V drugem delu je prikazan razvoj in obseg prekmurske književnosti v zvezi s kulturnimi pogoji in vplivi, izčrpno in jedrnatost so označeni vsi prekmurski pisatelji. Pisatelj uvoda je prinesel mnogo novih ugotovitev. One, ki poznajo članek o književnosti v zborniku »Slovenska krajina«, opozarjamo, da je ta uvod mnogo popolnejši tako glede na docela novo poglavje o narečju, kakor tudi glede podatkov in celotne obravnave književnega dela. — Nekaj popolnoma novega pa so izvirni prekmurski teksti, s katerimi so zastopani skoro vsi pisatelji. Nekateri teksti v naši državi doslej sploh niso bili dostopni ali vsaj javno ne. Prireditelj je izbral zlasti zanimive uvode v razna dela, ki so lep donesek k slovenski kulturni zgodovini. Številne opombe in slovarček prekmurskih besed zelo olajšujejo razumevanje. — To delo bo nujno potrebno in v užitek vsem prekmurskim rojakom in tudi vsem slovenskim izobraženim, ki se zavedajo dolžnosti, da morajo še danes izpostavljeno Slovensko krajino dejansko poznati. Sveta naloga naše šole pa je, da ob 15 letnici prekmurske svobode nudi mladini globlje poznavanje te zemlje in jo tako resnično spoji z ostalo domovino. Prav temu namenu bo najbolje služil omenjeni zvezek Cvetja.

Pirhi. Knjiga bolgarske mladinske proze. Iz bolgarščine prevedel Tone Potokar. Izdala Mladinska matica v Ljubljani. Knjiga obsega 25 povesti, ki so vzete iz zelo razvite bolgarske mladinske književnosti. Pri ilustriranem delu so sodelovali vsi naši ilustratorji. Oprema je jako lepa. Tisk je velik in ne kvari mladini oči, kakor toliko drugih spisov. Sodobno o kakovosti spisov bo prilično najbolje izrazila mladina, kateri je knjiga namenjena. Knjiga stane pri Mladinski matici 26 Din, v knjigarnah 25% več.

Časopis za zgodovino in narodopisje. Letnik XXX. V 3. »snopiču je posebno važna razprava Walterja Schmida »Poetovio«, opis znamenitih najdb iz nekdanjega rimskega mesta. Ptujška cerkvena občina je bila za časa Dioklecijana že dobro razvita. Vodil jo je škof Viktorin, odlična znanstvena osebnost, umrl l. 303 mučeniške smrti. Druga razprava je od dr. Lj. Pivka »Ribištvo v Dravi in njenih vodah«. Narodopisni zapiski. — V »Izvestjih« je nekaj sestavkov o Slomšek, ki jih je zbral g. Fr. Kovačič. Tu sledi tudi mnenje, da Slomškova knjiga »Blaže in Nežica« ni izšla v češkem prevodu. Janko Glaser primerja Slomškovo pesem »Lahko noč« z nemško podlago. V zvezku so še drugi slovstveni pregledi in mnoge slike starih spomenikov iz rimske dobe. — Letna članarina za list je 50 Din. Izdaja Zgodovinsko društvo v Mariboru.

Kronika mladinske glasbe

Gojenci ljubljanskega učiteljskega združenja (PJS) v Delavski zbornici 20. februarja 1936. Predsednik PJS je navzoče pozdravil in se jim zahvalil za tako veliko pozornost. Nato je zvenel program akademije. Akademija je bila tehnično in umetniško povsem na višku, t. j. velike umetniške in vzgojne vrednosti. Baš v sedanosti se prav čudimo tako močnemu in zdravemu idealizmu naše najmlajše učiteljske generacije. Med ostalimi zlatinami programa moramo posebej akcentirati točko gojenca Mizerita in gojenke Cenčič. Prvi kot violinski virtuoz je prav čudovito fascinaliral publiko in izzval toliko aplavdiranja. Njegova partnerica je kot mlada pianistka spričala izredne glasbene zmožnosti. S skoraj enako težino je vzbudil pozornost komorni kvintet, ki je redkost srednjih šol. Prav vsem je bilo žal, da sta točki bili tako kratki. Škoda, da bi utihnil na koncu šolskega leta.

Ob tej priliki omenjamo, da je imel isti kvintet v aprilu radijski koncert s prav lepim uspehom. Vokalni kvintet je precizno pel Jereba in Žarova. Takega kvinteta (srednjih šol) še nismo slišali. Na koncu pa krona, mešan zbor zavoda. Pel je Adamičeve narodne s prav zavidno tehniko in dinamiko. Vodil ga je prof. Repovš, ki je zopet izpričal svojo veliko glasbeno ljubezen do učiteljskega naraščaja. Prav veseli smo odhajali in ponos se nam je utrdil ob tako močni naši generaciji.

II. mladinski koncert Glasbene Matice dne 8. marca 1936 v Filharmoniji. Najprej je govoril mladinski skladatelj Adamič mladini o »ariji« in prav čudovito nazorno razlagal in razložil bistvo in vrste arij. Mnogo novega in zanimivega je bilo tudi za nas starejše obiskovalce in se mu zahvaljujemo. Nato sta najodličnejše in seveda vse superlativno pela Zvonimira Župevčeva in Jože Gostič arije: Thomasa, Nicolaja, Foersterja, Wagnerja, Bizeta, Masseneta, Puccinija,

Rossinija in Donizettija. Pri klavirju je bil prof. Marjan Lipovšek.

III. mladinski koncert Glasbene Matice 19. aprila 1936. Ta koncert je mladina razmeroma malo obiskala, pa ne po svoji, temveč po tuji krivdi. Saj smo komaj zvedeli, kdaj je. Tolikokrat odpovedani koncert se je vršil nenadno. Motto koncerta so bile »varijacije«. Prav lepo jih je podal v besedi in zvoku prof. Marjan Lipovšek. Taki koncerti so sijajni.

Mesec marec je bil ena sama velika manifestacija slovenske, odnosno jugoslovanske mladinske glasbe v Sloveniji. Trboveljski Slavček (TS) je pred odhodom v Prago koncertoval po vseh večjih krajih Slovenije in nazadnje v Ljubljani, in je zopet razkazal tehniško in umetniško kulminacijo. V programu je bilo poleg poznanih tudi mnogo novih. Zlasti se spominjamo novine Matije Tomca »Zeleni Jurij«, ki je sveža in efektna folklorna pesem! Pahorjevi »Bendimači« so zelo interesantna in dokaj efektna glasbena misel v preprosti glasbeni obliki. Diametralno nasproten je bil Danilo Švara z Oče poje uspavanko. Nekaterim ušesom zveni njegova pesem morda malce suho in trdo — toda kdor pozna smisel teksta — češ — oče ne poje nežne uspavanke — opazimo, da je tak način komponiranja svojski, interesanten in povsem pozitiven. Žal, da smo slišali samo takrat. Pripominjamo mimogrede, da so TS peli vse pesmi tega koncerta na svetov. kongresu v Pragi, pa kaj — mnogo poklicanih — a malo izvoljenih. Nekdo — kongresist, je pravil, da sta Švara in Osterc vzbujala veliko pozornost v Pragi. Koritnikova in njena partnerica sta peli dvospev s klavirjem Osterca Slavka »Novico«. V Osterčevi Novini sta mladi pevki zopet pokazali lepoto in zvok sodobne samospevne literature.

V začetku aprila 1936 je TS pel na svetovnem kongresu mladinske glasbe v

Pragi. Tam je TS postavil svetovni glasbeni akord in rekord naše pesmi. Vsi brez izjeme so kar občudovali TS in tudi izredno veličino naše mladinske literature. Svetovnemu glasbenemu svetu je govoril dr. Miloje Milojević, muzikolog iz Beograda, in skladatelj Emil Adamič iz Ljubljane. Kar čudimo se, da smo vsaj in saj enkrat v nečem tako lepem in odličnem zasloveli po vsem kulturnem glasbenem svetu.

Hvala ti, Šuligoj!

Edina slovenska skladateljica Breda Šček, učiteljica v Ločah pri Poljčanah, izdaja od časa do časa mladinske pesmi. Tako sta izšli tik druga za drugo zbirki »Kralj Matjaž« in »Pojmo spat«. Obe zbirki sta pisani v strogo dognani diatoniki; v melodiki in ritmiki sta tradicionalni in konvencionalni. Vprav zaradi tega sta zbirki priporočljivi in priročni vsem podeželskim mladinskim zborom, ki si kujejo začetno glasbeno lice. Marsikatera pesmi iz teh zbirk bodo prav prijetno odmevale tudi v dušah preprostega odraslega pevca. Zbirki sta lepo opremljeni in poceni. Priporočamo!

Slovenska najmlajša skladateljska generacija izda mladinske pesmi »Naša pesem« in je povabila na subskripcijo (do 30. junija 1936) vse ljubitelje glasbe. Subskripcijska cena je 20 Din.

Podprimo najmlajšo skladateljsko generacijo, ki je svojo prvo zbirko posvetila mladini, moralno in se subskribiraj-

mo na naslov: Šturm Franc, Levstikova ulica, Ljubljana.

Dne 26. aprila 1936 je gimnazija v St. Vidu nad Ljubljano ponovno dokazala veliki smisel za glasbo. Tega lepega nedeljskega popoldneva smo občudovali in poslušali večletno sistematično glasbeno vzgojo in delovanje gosp. Matije Tomca, profesorja in komponista. Kaj vse lahko napravi odločna in zmožna glasbena roka! Prav iz dna srca mu čestitamo! Najlepša krona njegovega dela pa je njegova lastna glasbena generacija, ki mu bo še daleč tja v pozno hvaležna.

Pri nas že več let izhaja glasbena revija in glasilo Pevske zveze »Pevce«. Pevce je odlično urejevana (urednik je Matija Tomc) revija z glasbeno podlogo ki prinaša med drugimi pesmimi prav lepe in srčkane mladinske zборе. Marsikdo je večkrat pri izbiranju pesmi za program v skrbeh. Naj si omisli Pevca in si ga naroči: Uprava Pevca, Komenškega ulica, Ljubljana.

V Parizu je marca 1936 umrl veliki skladatelj Glazunov. Sam Šaljapin, svetovni basist, je pel za njegovim pogrebom.

V naših časnikih se je maja začela polemika med Repovšem in Adamičem zaradi kongresa v Pragi.

Peter Mislej.

Beleške

Zahteve »Krščanske šole«.

Dne 3. maja 1936 je imelo društvo »Krščanska šola« svojo veliko skupščino v beli dvorani hotela Uniona v Ljubljani. Na zborovanju so bile sprejete številne resolucije, katere je deloma predlagalo osrednje vodstvo, deloma pa navzoči starši.

Osrednje vodstvo je predlagalo naslednje resolucije:

1. Krščanski starši se zavedamo, da smo dolžni na vso moč skrbeti za fizično in moralno, državljansko in versko vzgojo svojih otrok.

2. Namen krščanske vzgoje je nadnaravni človek, ki misli, sodi in dela dosledno po pameti, razsvetljeni z nadna-

ravno lučjo nauka Kristusovega. Po velikem materialnem napredku je bolj ko kdaj jasno, da samo zemeljske dobrine človeka ne morejo osrečiti: Svoje oči moramo obrniti v Boga, edini cilj popolnosti. Krščanski starši zahtevamo krščansko šolo. Ko vzgoja skrbi za neminljivo nadzemsko srečo, skrbi predvsem za dušo, a prav zato je močna, da vzgoji tudi za to življenje nesebičnih požrtvovalnih ljudi. Ugotavljamo, da morala v naših šolah pozna samo tostransko načelo vzgajanja, ki kljub vsemu prizadevanju ne najde drugačnih nagibov kakor ozire na korist ali slabotne opise plemenitosti brez temelja. Nujna posledica take vzgoje je sebičnost, ki razkrajja rodbino, povečuje gorje družbi in škoduje državi toliko bolj, kolikor višjo stopnjo v njej zavzema gojenec take morale.

3. Verouk mora biti v vseh šolah osrednja moč za vzgojo značajev. Noben predmet ne sme mladini rušiti vere v odgovornost pred neskončno svetim Bogom, ki vse vidi in sodi. Zato zahtevamo, da učna oblast iztrebi knjige, ki verskonravno vzgojo podira s tem, da zanaša v šolo veri in naravni resnici nasprotno trditve. V šolo gre samo to, kar je dognano.

4. Za učitelja, ki z besedo ali slabim zgledom uničuje najvišje vrednote, ne sme biti mesta pri naši mladini. Starši ne moremo biti srečni, ako ne vidimo svojih otrok v dobrih rokah, katerim zaupamo. V vsako šolo bodi nastavljen učitelj iste vere, kakor je večina učencev. Zakaj bi državna oblast veroizpovedi mešala, ko ima za vsako veroizpoved zadosti učiteljev in ji mešanje povzroča večje stroške kakor naravna porazdelitev.

5. Ker je za dosego idealnih ciljev šolske vzgoje nujno potrebno vzajemno sodelovanje šole, cerkve in staršev, naj bodo starši zastopani v šolskih odborih ali korporacijah.

6. Skrb za kar najboljšo vzgojo otrok mora država dejansko pokazati tudi s tem, da v svojih ukrepih uvaža vrednost zasebnih šol. Pravičnost do zasebnih šol je viden izraz svobodoljubnosti države, kateri je glavni smoter blagor naroda. Dobre zasebne šole dvigajo nivo

tudi drugim šolam, ker na druge vplivajo s svojo odličnostjo. Ozir na potrebnost državljske vzgoje ne more zapostavljati zasebnih šol, ker te kot najboljše vzgojevalnice kar najvestneje izpolnjujejo predpise državne oblasti in dosežejo najboljše umeteljeno državljsko vzgojo.

Zahtevamo enakopravnost!

† **Franc Štupar.** Dne 13. februarja je umrl v Vodichah ravnatelj Kmetijske družbe v p. Fr. Štupar. Sicer je bila njegova stroka sadjarstvo ter se je mnogo bavil s sadjarskim imenoslovjem, vendar je imel veselje še za razno slovo. Tudi za naš list je večkrat poslal dobro premišljene članke. Tako: »Spomini, sodbe, sklepi, Nasvet k preureditvi šolskega pouka po življenjskih zadevah« (1925), Mednarodna konferenca »Mir potom šole« (1928), »Imena mesecev v slovenščini« (1929), »Goethejeva napaka« (1930), Prešernova pesem »Pod oknom« (1933), »Naše mišljenje« (1933). Imel je prav lepo esperantsko knjižnico in večkrat poslal za list kake prevode iz tega jezika. Članek o esperantu je izšel v »Slov. Učitelju« 1927. Bodi blagopokojnemu časten spomin.

»Koroška svobodna in nerazdeljena.« Nemško geslo pred plebiscitom, pa tudi po plebiscitu se je glasilo in se glasi: Koroška svobodna in nedeljena — Kärnten frei und ungeteilt! Geslo je lepo in je vleklo, a če si ga natančneje ogledamo, vidimo, da se za njim skriva samo **k o r o š k i n e m š k i i m p e r i a l i z e m !**

Koroška s v o b o d n a. A koroški Nemci razumejo pod to »svobodo« samo: **n e m š k o** svobodo Koroške! To so po plebiscitu jasno izpovedali. Ob 10 letnici plebiscita je govoril dr. Hans Steinacher, glavni nemški plebiscitni bojevnik o temi: »Zehn Jahre deutsches Kärnten — Deset let nemške Koroške.« Govoril je o **n e m š k i** svobodi Koroške!

Ta **n e m š k a** svoboda Koroške pa za Slovence na Koroškem ne pomeni nič drugega nego: narodno zasužnjenje, oropanje narodne svobode! Ta **n e m š k a** svoboda Koroške pomeni za Slovence nemško šolo, šolo, katere glavni namen je: ubiti in iztrebiti slovenstvo na Koroškem! Ta **n e m š k a** svoboda Koro-

ške pomeni tudi: neovirano ponemčenje cerkve, zgón slovenščine tudi iz cerkve in iz kateheze! Pomeni: nastavitve slovenščine nezmožnih nemških duhovnikov na slovenskih farah in neovirano pastoriranje slovenskih vernikov v tujem, nemškem jeziku!

Ta nemška svoboda pomeni na Koroškem za Slovence: narodno suženjstvo! Pomeni: Nemec je gospod v deželi, Slovenec je njegov hlapec! Pomeni:

Na naši zemlji tuji rod
nam je vladar, nam je gospod!

In Koroška nedeljena, to pomeni: Cela Koroška plen Nemcev! Po celi Koroški neomejeno nemško gospodstvo! Po celi Koroški Nemec gospodar!

»Kärnten frei und ungeteilt« torej za Slovence pomeni: Slovenec suženj na lastnih tleh! Pomeni: Slovenec na Koroškem nima ničesar govoriti! Pomeni: Nemec gospodar vse Koroške!

Jasno je torej, da se pod gornjim nemškim geslom skriva golo nasilje in imperializem.

Slovensko geslo ob plebiscitu se je glasilo: Osvobojenje in zedinjenje!

Osvobojenje izpod nemškega jarma, konec nemške nadvlade — in zedinjenje z brati po krvi in jeziku! Pravično je bilo to geslo, nikako nasilje ali imperializem, noben pohlep po tuji zemlji se ni skrival za njim!

Sedanji koroški dež. glavar general Hülgerth je zapisal ob 15 letnici plebiscita: »Še je živ spomin na to, kako je po sklepu svetovne vojne grabila tuja roka po naši domovini in si skušala odtrgati en kos od nje.« V nadaljnjem pravi, kako je koroške čete vodil proti »vsiljivcem (Eindringlinge)«. Dr. Tschurtschenthaler, koroški deželni vodja od Ostmärkische Sturmscharen, je pisal v svojem članku za 15 letnico plebiscita o Jugoslovanih kot o »tujem sovražniku«, ki je vdrl v deželo.

Na vse to je treba reči: Jugoslovani niso prišli v deželo kot »vsiljivec«, kot »tuj sovražnik«, kot »roparji«, kot »vpadniki« (Nemci so pisali o »jugosla-

wische Einbrüche«), marveč prišli so, da si vzamejo svojo zemljo. Prišli so, da odstranijo težko germansko pest, ki je tisočletje ležala nad to slovansko zemljo. Prišli so, da prinesejo svobodo, narodno osvobojenje bratom po krvi in jeziku. Njihovo geslo je bilo: Koroška svobodna in zedinjena. Niso terjali tuje zemlje, niso hoteli že davno ponemčene Koroške. Hotelo so samo Slovensko Koroško gori do Gosposvetskega polja, hoteli so, da se uresničijo besede: »Kar je Bog združil, naj človek ne loči!« K. S.

Dvoje lepih potovanj, zanimivih in poučnih, z avtom, pripravlja za letošnje počitnice dobrodelna, romarsko-izletna pisarna »Po božjem svetu« v Ljubljani, Šentpeterska vojašnica, ki bosta dobrodošli zlasti duhovnikom in učiteljsstvu. Potovanja sta urejeni tako, da bodo potniki obedovali in prenočevali kar moč v manjših, cenejših krajih, spotoma pa si ogledali vse znamenitosti krajev, koder se bodo vozili. Tudi razdalje od postanka do postanka niso prevelike, tako da vožnja ne bo utrudljiva. Izleti pisarne »Po božjem svetu« se odlikujejo po skrbni pripravljenosti in domačnosti in tudi za ti dve potovanja so preskrbljeni izkušeni poznavalci za vodnike. Vsak udeleženec bo imel res prijetne spomine na ti potovanja in si ne more želei lepšega počitniškega izleta.

1. V Južno Srbijo od 6. do 18. julija. Interesantno potovanje, polno pestrosti in zanimivih doživetij: iz Ljubljane čez Stično (cistercijski samostan), Novo mesto, Metliko, Karlovec, Plitvice (sloveča jezera in slapovi), Bihač, Ključ, Jajce, Mostar, Bugojno, Trebinje v Dubrovnik (biser Jadrana; celodnevno bivanje). Iz Dubrovnika v Kotor s parnikom; kdo ne bi rad videl čudovite Boke? Iz Kotora (z avtom) čez častitljivi Lovčen v Cetinje, Peč, Prizren, Skoplje; zgodovinski kraji! Dalje v Ohrid (znamenito jezero), v Bitolj, po drugi strani čez Veles, Skoplje v Prištino, Kos. Mitrovico, Raško in Kraljevo v Užice, Sarajevo, Travnik, Banjaluko, Prijedor, Glino in čez Karlovec v Zagreb, Samobor, Kostanjevico, Pleterje (kartuzija pod Gorjanci), Novo mesto — Ljubljana. Okoli 3000 km vožnje. Cena 1200 Din.

2. V Rim in Neapelj od 27. julija do 7. avgusta. To potovanje je bilo določeno za letošnjo Veliko noč, pa je na splošne želje (tudi od strani duhovnikov) preloženo na počitnice. Načrt potovanja je ta-le: Ljubljana, Postojna, Vipava, Gorica, Monfalcone, Treviso, Mestre, Padova, Rovigo, Ferraro, Bologna, Firenze, Siena, Rim, Neapelj (Pompej),

Chieti, Pescara, Loretto, Ancona, Fano, Rimini, Bologna, (Padova), Benetke, Trst, Sezana, Postojna, Ljubljana. Cena temu potovanju je odvisna od števila udeležencev: največ 1800 Din, najmanj 1000 Din.

Obširen spored v vseh podrobnostih pošlje brezplačno pisarna »Po božjem svetu«, Ljubljana, Šentpeterska vojašnica.

Razglednik

Moderni načrt o pouku zemljepisja in narodopisja. Za šole v Hamburgu se je izdelal nov načrt praktičnega pouka v zemljepisju in narodopisju. Od 4. osnovnega razreda dalje se bodo vršile ekskurzije in poučna potovanja učencev po domovini, da bo mladina tudi praktično spoznavala svojo domovino. Od 15. leta dalje se mora hamburška šolska mladina seznaniti s pomorsko nalogo svojega rodnegega mesta. V ta namen se mora vsak razred enkrat na leto z oceanskim parnikom podati na morje. Te pomorske vožnje so velikega pomena za mladino, da se mladina nauči spoznavati glavno trgovsko pomorsko panogo svojega rodnegega kraja. Vsak razred dobi svojo botrsko ladjo, oziroma parnik, katerega pokloni šoli drž. nemška mornarica. Mladina bo s temi vožnjami po morju dobila bolj realen pregled glavne pridobitne stroke Hamburga, to je pregled čez vso prekmorsko trgovino in se zgodaj seznanila s to prevažno panogo; vrhu tega pa bo z večjim zanimanjem zasledovala na zemljevidu tudi velike oceanske vožnje drugih narodov.

E. D.

Po Nietzschejevem vzorcu. V nekaterih osnovnih in srednjih šolah Nemčije je boksanje postalo obvezen učni predmet v šoli. Dečki od 3. osnovnega razreda dalje imajo priliko, da se posvete »umetnosti samoobrambe«, kakor učni načrt imenuje to divjo deško boksarsko rvanje. Boksanje je najprej vpejljal osnovna šola v Hamburgu, zatem pa so v učni načrt prevzele tudi druge osnovne in srednje šole v Nemčiji. Ta svoj ukrep utemeljujejo s tem, da je treba, da se današnja moška mladina se-

znani z umetnostjo samoobrambe, da se bo na ta način v življenju lažje uveljavila in si v boju za obstanek čvrsto sama pomagla dalje ter lažje obvladovala življenjsko borbo. — Da, da, saj niti ne vemo, kakšnih kremplev, rogov in še raznih boksarskih sunkov ter divjaških manir je danes treba, da se človek obdrži napram pozverjenim nagonom človeške družbe, ki je zavrгла zapoved krščanske medsebojne ljubezni ter vse krščanske čednosti kot »suženjsko moralo«.

E. D.

Enoletni tečaj za maturantinke učiteljskega. V nemški Avstriji je kneginja Fanny Starhemberg v zvezi z groficom Pijo Kielmansegg in go. Maresch, soprog dvor. svetnika, ustanovila enoletni tečaj za absolventinke učiteljskega. Ta šola je edinstvena te vrste v vsej Evropi. V njej se uče mlade učiteljice potrebnega gospodinjstva, se seznanjajo z vsemi nalogami moderne žene in družabnimi vprašanji, obravnavajo vsa gospodarska, kulturna in politična vprašanja svoje domovine ter se usposablajo za vse naloge, katerim mora biti kos današnja izobraženka kot žena in mati ter kot socialna, kulturna in narodna delavka.

E. D.

Nova odredba o zrelostnih izpitih. Ministrstvo prosvete v Č. S. R. je izdalo novo odredbo o zrelostnih izpitih na češkoslovaških srednjih šolah. Za to šolsko leto velja še stara odredba, dočim stopi za prih. šolsko leto v veljavo že nova izpitna odredba.

Srednješolski zrelostni izpiti se bodo v prih. šol. letu 1937 že vršili po tej novi naredbi takole:

Ravnatelj vsake srednje šole sestavi na koncu šol. leta izpitno komisijo, kateri predseduje on sam, profesorje pa odbere po strokah. V komisijo imenuje ne samo profesorje dotičnih predmetov, iz katerih polaga kandidat izpit, temveč tudi druge profesorje sorodnih strok.

Vsi člani komisije imajo pravico izpraševati kandidata ter mu staviti najrazličnejša postranska vprašanja.

Posebnost tega izpraševanja je v tem, da kandidat pokaže, v koliko je podkovan ne samo strogo v dotičnem predmetu, iz katerega polaga izpit, temveč v vseh stranskih panogah, ki prihajajo za dotični predmet v poštev. Kandidat mora torej odgovarjati na vsa poljubna stranska vprašanja.

Kandidat je izpit naredil, ako to odloči številčna večina glasov.

Zrelostni izpiti se vrše konec vsakega šolskega leta.

Ako kandidat tedaj izpita ni naredil, ali ako je obolel, odstopil itd., more ta izpit ponoviti v jesenskem roku.

V jesenskem roku začetkom vsakega prih. šol. leta se vrše tako zvani »popravni izpiti«.

E. D.

Kjer je pritisk. Prejšnje leto je bilo na Bavarskem vpisanih 36.000 otrok za versko (konfesionalno), in le 19.000 za skupno (simultano) šolo. V novem šolskem letu je pa prav obratno: 35.934 otrok obiskuje skupno šolo, 19.266 pa versko. Ta uspeh je pripisati po velikem načrtu izpeljani propagandi narodnih socialistov, dočim se katoličani za versko šolo v javnosti niso mogli ganiti. Samo v cerkvah jim je bil prebran oklic in poziv na korist katoliški šoli. Narodni socialisti so pa bili sklicali 19 velikih shodov, ki so na njih trdili, češ, da katoliška šola ruši narodno edinstvo. Tako so katoliški starši bili v precepu: ali ostati na sumu, da niso patrioti, ali pa poslati svoje otroke v skupno šolo. Mnogo se jih je — žal — dalo preplašiti.

A. Č.

Po slabih sadovih spoznavajo sovjeti vrednost sedanje ruske šole in vzgoje. Kaj storiti? Nazaj h kulturnim pridobitvam drugih narodov! Stalin in Molotov

sta podpisala dekret, ki veli: »Vsi učenci morajo biti do učiteljev, staršev in starejših ljudi vljudni in poslušni.« Vpeljano je zopet redovanje po šolah; katalogi so ukazani kakor pred svetovno vojno, in dosledno zopet tudi spričevala.

O, tudi sovjetija uvideva, da država potrebuje discipliniranih ljudi. Ubogljivost in vdanost se pa ne vcepi s paragrafi in naredbami ljudi, ki po komunističnih načelih nimajo nič več oblasti kot drugi, ampak s paragrafi (zapovedmi) Onega, ki ima najvišjo, božjo avtoriteto. Bog pa vlada z ljubeznijo in z močjo, ki se ji ne more nihče ustaviti.

A. Č.

Število šolskih otrok. Na Nižjeavstrijskem so imeli 1. marca t. l. 190.297 šolskih otrok, dočim jih je bilo še lani 1. oktobra 189.349. Med enorazrednimi osnovnimi šolami jih je 21, ki imajo manj ko 20 otrok. Posledica novodobne morale?

Največja mesta. »Das statistische Jahrbuch der Stadt Berlin« ima zanimive podatke. Iz njih povzamemo, da ima sedaj na zemlji 36 mest več kot milijon prebivalcev. Zastavo prvenstva nosi New York s 7.747.000 prebivalci (s predmestji vred pa 10.906.400); za njim pride takoj Tokio (6.3 milijonov); šele nato sledi London, ki ima 4.230.000 duš. (Veliki London s predmestji se ponaša s svojimi 8.401.000 stanovniki.) Na četrtem mestu je Berlin (4.187.000); za njim se zvrste Moskva (3.6 milij.), Chicago (3.5), Pariz (2.891.000), Osaka (2.723.000). V Rimu živi sedaj 1.165.000 ljudi, v Hamburgu 1.102.000. Prostorno razsežna milijonska mesta so: Rio de Janeiro (1.730.000), Los Angeles (filmsko mesto z 1 milijon 446 tisoč ljudmi).

Besedni zaklad. Razmerno najšibkejši besedni zaklad premore turški jezik. Dočim se ponaša angleški slovar s 100 tisoč besedami, francoski s 75.000, nima slovar »turščine« nič več ko 25.000 izrazov. Seveda vseh nihče ne uporablja; učenjaku zadostuje 10.000 izrazov, povprečnemu izobražencu 3—4 tisoč, navadnemu človeku 1200. Kmetje v Anatoliji, ki jih imajo za najbolj molčeče ljudi, si pomagajo z zakladom 800 izrazov.

A. Č.

